Эхэ найхан нютагаа эб хамта мандуулая!

БУРЯАД ҮНЭН

1921 оной декабриин 21-нээ гарана

Бүгэдэ арадай газетэ

1993 ИЮЛЬ 16
...ай дунда (морин) нарын 27
ПЯТНИЦА
Гарагай 6
132 (18746)
газетын сэн:
захилай — 2 түх.
Хэлсээтэ сэн.

Буряад Республикын Верховно Советдэй Президиумдэ

Хүдөө ажахын үйлэдбэрие хүргөөлгэдэ габьяатай байнанайнь түлөө республикын Верховно Советдэй Президиум 1993 оной июниин 22-ой Зарлигаар республикын хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэлтэ **«Буряад Республикын хүдөө ажахын габьяата хүдэлмэрилэгшэ»** гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгобо гэбэл:

Алякимов Наиль Салимзяновичта — Хоринин районой «Георгиевский» совхозой механик.

Ангархаев Сергей Жамсаевичта — Ахын районой Сорогой ветеринарна участогые даагша.

Аюшеева Галина Балдановнада — Ахын районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой хонишон.

Банзаров Николай Дмитриевичтэ — Зэдын районой «Зареччный» совхозой жолоошон.

Борхонов Владимир Жамсаевичта — Түнхэнэй районой Харбяангуудай таряашадай ажахынуудай нэгэдэлэй ахамад агроном.

Будаев Шарлай Шултымовичта — Ахын районой «Улаан-Аха» колхозой үхэршэн.

Габанов Алексей Намсараевичта — Ахын районой «Коммунизм» колхозой хонишон.

Галсанов Андрей Цыреновичтэ — Ахын арадай депутадуудай районно Советдэй түрүүлэгшын орлогшо.

Гороховская Надежда Гавриловнада — Ивалгын районой «Пригородный» гэжэ хүдөө ажахын хамтын предприятиин ахамад экономист.

Дабаев Нимацырен Чимитовичтэ — Буряад Республикын Министрнүүдэй Советдэй таһагые даагша.

Зайцев Петр Ивановичта — Зэдын районой Борьёогой совхозой ахамад агроном.

Капралова Валентина Васильевнада — Ивалгын районой «Пригородный» гэжэ хүдөө ажахын хамтын предприятиин ахамад бухгалтер.

Коноваленков Павел Семеновичто — Хоринин районой «Георгиевский» совхозой прораб.

Лямичев Николай Васильевичта — Зэдын районой Алцагай совхозой жолоошон.

Мандагаев Жамсо Бальжировичта — Ахын районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой үхэршэн.

Маншеев Илья Садаевичта — Түнхэнэй районой Туранай совхозой директор.

Моглоев Анатолий Дамдиновичта — Түнхэнэй арадай депутадуудай районно Советдэй түрүүлэгшэ.

Наханцаков Владимир Цыреторовичтэ — Ахын аймагай «50 лет Октября» колхозой адуушан.

Самаев Цырен Дамдиновичта — Ахын районой «Найрамдал» колхозой үхэршэн.

Самбялов Содном Кимовичтэ — Ахын районой «Алаг-Шулуун» колхозой үхэршэн.

Санжиев Сергей Гончиг-жаповичта — Буряад Республикын Министрнүүдэй Советдэй хэрэгүүдые эрхилэгшын орлогшо.

Сметанин Владимир Алексеевичтэ — Ивалгын районой «Пригородное» гэжэ хүдөө ажахын хамтын предприятиин механизатор.

Соктоева Ольга Сандакдоржиевнада — Буряад Республикын Министрнүүдэй Советдэй Түрүүлэгшын орлогшын консультант.

Федотов Иннокентий Даниловичта — Зэдын районой Өөрөй совхозой ахалагша хонишон.

Хантагаев Аюр Аюшеевичтэ — Ахын районой «Улаан-Аха» колхозой үхэршэн.

Хайдуков Николай Николаевичта — Зэдын районой «Октябрьский» совхозой тракторист.

Цыдыпов Агбан Дагбаевичта — Хоринин районой «Георгиевский» совхозой үхэршэн.

Цыренов Владимир Доржиевичта — Зэдын районой XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой ахалагша хонишон.

* * *

Үйлэдбэриие хүргөөлгэдэ габьяатай байнанайнь, үни удаан саг соо оролдосотойгоор хүдэлмэрилнэйнь түлөө республикын Верховно Советдэй Президиум 1993 оной июниин 22-ой Зарлигаар **«Буряад Республикын промышленностин габьяата хүдэлмэрилэгшэ»** гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгобо гэбэл:

Васильев Юрий Прокопьевичто — Улаан-Удын алкогольгүй ундануудай заводой директор.

Сажнев Сергей Григорьевичто — Буряадай Эд хэрэглэгшэдэй республиканска бүлгэмэй заһабарилга-хабсаралгын комбинадай директор.

Суетин Виктор Вениаминовичта — тоһо түлишөөр ханагалын талаар Зэдын предприятиин директор.

* * *

Элүүрые хамгаалгын талаар габьяатай байнанайнь түлөө республикын Верховно Советдэй Президиум 1993 оной июниин 22-ой Зарлигаар **«Буряад Республикын Элүүрые хамгаалгын габьяата хүдэлмэрилэгшэ»** гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгобо гэбэл:

Аяндуев Анатолий Цыбикжаповичта — Буряад Республикын Дотоодын хэрэгүүдэй министерствын республиканска больницын начальник.

Гарматаров Баир Дашиевичта — Н. А. Семашкын нэрэмжэтэ республиканска больницын отделение даагша.

Горбачев Николай Борисовичта — Улаан-Удын түргэн туһаламжын городской больницын отделение даагша.

Дружинин Александр Ивановичта — Буряад Республикын Дотоодын хэрэгүүдэй министерствын медицинскэ частинин начальник.

Лазерева Марина Владимировнада — түргэн туһаламжын республиканска түбэй ахамад врач.

Мотолоев Константин Дмитриевичтэ — Улаан-Удын түргэн туһаламжын городской больницын отделение даагша.

Хардаев Эрнест Казаковичта — Н. А. Семашкын нэрэмжэтэ республиканска больницын отделение даагша.

* * *

Хонин ажалые хүргөөлгэдэ габьяатай байнанайнь түлөө республикын Верховно Советдэй Президиум 1993 оной июниин 22-ой Зарлигаар **«Буряад Республикын Хүдөө ажахын габьяата хүдэлмэрилэгшэ»** гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгобо гэбэл:

Изыкенова Людмила Николаевнада — Сэлэнгын районой Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой зоотехник.

Латоха Лидия Павловнада — Зэдын районой Борьёогой совхозой зоотехник.

Намжилова Цыцык Базаровнада — Баргажанай районой таряашадай ажахынуудай «Баянгол» нэгэдэлэй ахалагша хонишон.

Пагадаев Валерий Филиповичтэ — Буряадай хүдөө ажахын эрдэм-шэнжэлэлгын институдай ахамад эрдэмтэ хүдэлмэрилэгшэ.

Хаустов Александр Ульяновичта — Мухар-Шэбэрэй районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой хонишон.

Цыретаров Борис Семеновичто — Зэдын районой «Коммунизм» колхозой хонишон.

Чупышев Владислав Ивановичта — Зэдын районой Борьёогой совхозой ахалагша хонишон.

Чулков Александр Георгиевичто — Мухар-Шэбэрэй районой «Родина» колхозой хонишон.

Шамсутдинов Петр Хамитовичта — Хэжэнгын районой Заһатын совхозой ахалагша хонишон.

* * *

Финансово - экономическа хүдэлмэриин талаар габьяатай байнанайнь түлөө республикын Верховно Советдэй Президиум 1993 оной июниин 22-ой Зарлигаар Түнхэнэй районой захиргаанай финансова таһагые даагша **Таханова** Валентина Санжиевнада **«Буряад Республикын габьяата экономист»** гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгобо.

* * *

Хэлхеэ холбооной хэрэгсэлнүүдые хүргөөлгэдэ габьяатай байнанайнь түлөө республикын Верховно Советдэй Президиум 1993 оной июниин 22-ой Зарлигаар Түнхэнэй районой хэлхеэ холбоной таһагай начальник **Гусев** Виктор Сергеевичтэ — **«Буряад Республикын хэлхеэ холбооной габьяата хүдэлмэрилэгшэ»** гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгобо.

* * *

Эрдэм һураллсал хүргөөлгэдэ габьяатай байнанайнь, үни удаан саг соо оролдосотойгоор хүдэлмэрилнэйнь түлөө республикын Верховно Советдэй Президиум 1993 оной июниин 22-ой Зарлигаар Улаан-Удэ хотын захиргаанай эрдэм һураллсалай управленинин начальник **Прокопьев** Владимир Борисовичта — **«Буряад Республикын эрдэм һураллсалай габьяата хүдэлмэрилэгшэ»** гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгобо.

ХҮШЭРШЬЕ ҺААНЬ, ХАМТААРАА

Саг байра дээрээ байдаг ябажал, юумэ хубилжал даг гэшэ. Манайшье байгуулалта хубилдаг таряашанай ажахыдай «Одон» нэгэдэл бо-нэмдэ. Булта фермер-д, үмсэ боложо тараша-амнай, хэн хүгшэ зэмдэ-дэмнай, тулюур байдал-зондомнай туһалхаб даа. тын суглаа татажа, бү-өрөө хөөрэлдэхэдөө н, муушье сагай болоо хамтаараал байжа үзэ-гэһэн һанал олонхи хү-днай баряа гэшэ. 60—жэлэй туршада хүдэлжэ-амхи болоһон ажахынгаа гуулалта гансата һалгаа-рхиха дуратай хэншье бай-даа.

хэтэй хамта хажуудаа Сагаан-Нуурта Түгнын нүүр нүүрһэнэй уурхай дажэ, тэндэхи ехэ са-тай ажалда һэнэгтэй, ша-далтай хүдэлмэришэднай хүлжажа ошодог болонхой.

Урдань 500 хүдэлмэришэдтэй совхоз байһан һаа, мүнөө 330 хүдэлмэришэдтэй нэгэдэл болонхой байнабди. Һүүлшын нэгэхэн жэлэй туршада ажахыһаамнай аяар зуугаад хүн хулжан гаража ябашоо. Саашадаа инмэ байдал үргэлжэлхэ болоо һаа, хамтын ажахы бариха, хүтэлбэрилхэнь хэлсээтэйхэн болохол ха.

Хуушанайнгаа гуримаар гол түлөб хони, үхэрөө харууһалдаг гэшэбди. 6 эхэ хониной, 6 залуу хонидой отаратайбди. Хониднай дүн хамта 8 мянгаад толгой болохо байха. Үбһэ тэжээлээр дутамагхан, хүндэхэн үбэлжэлгэ үнгэрөө. Хурьгадые олоор абажа шадаагүйбди. Эрхим хонишомнай, Цырен Базаров 100-һаа 91 хурьга абаа.

Хонин ажалай талаар нэгэ онсо юумэмнай гэхэдэ, нооһо һайнтай мериноС үүлтэрэй 280 хусатайбди.

Эбэртэ бодо мал гэхэдэ, 1250 толгой болохо. Тэдэнэймнай 400-нь һаамхай үнеэд.

Тиихэдэ 300 толгой мяхалиг үүлтэрэй үхэрнүүдые Холбоолжон гэжэ газарта Гүрэ Норбоев харууһалдаг.

Мүн 400-гаад моритойбди. Пирангалаев Саяан түрүүтэй 4 адуушан харууһалдаг. Тэдэнэрнай зунай үедэ умсын үхэрнүүдые адуулаасадаг. Энэнь өөһэдтэньшье олзо, зондошье туһа болоо бэзэ.

Эдэ олон малаа тэжээхэ газарнай гэхэдэ, 1 мянган гектар сабшалантай, 8 мянган гектар таряалантайбди. 3 мянга 3 зуун гектартань орооһото ургамалнууд таригданхай. 1700 гектар газарта силос, сенаж хэхэ зорилготой шэмэ ехэтэй набшаһата, орооһото ургамалнуудые холижо таринхайбди.

Сабшалан дээрээ минеральна үтэгжүүлгэ оруулжа, майн 9-һөө Нуурмааһаа уһа табижа уһалжа эхилээ һэмди. Һаянай бороо хура орогүй байжа газар нилээд хатаад байна. Гэбэшье уһалагдаһан газарнай нэтэгүй урганхай.

Иигээд лэ үбһэ хулһаяа хуряаха гэжэ хүгшэн залуугүй хам оролсохо сагнай дүхэжэ ерэбэ. Энэл үедэ нахатайшуулнайшье арга хургаараа хамһалсадаг гээшэ.

Хүдөө ажахын продукцинуудай сэнгэй урданайигаа гуримаар байхада, элшэ хүсэнэй үнэ нэмээбэди гээд түлишэ-түрхисьмнай түлбэри нэмээжэрхихэдэнь, арайшамай байһан ажахынуудай арга боломжонь нилээд мухардана, хүндэ байдалда орооно. Тэрэ тоодо бидэшье 30-аад гаран миллион мүнгэ урьһаламжа гүрэнһөө абанхайбди, гэбэшье байг гэхын ергагүй. хабарай таригдын түлишэ-түрхисэ, запчастнуудые абахын түлөө үшөө 7 миллион түхэриг урьһаламжа абаа һэмди.

Үмсэ-фермернүүд болохо хүндэ хубита зөөриинь үгөөд гаргадабди. Газарай хубаари нэгэ хүндэ яһала ехэ хүртэдэг гэжэ хэлэмээр. 10,3 гектар таряалан, 1,3 гектар сабшалан. 8,6 гектар бэлшээри, үшөө хатуу эд зөөриһөө хуби абажа болохо юм.

Зүгөөр өөрынгөө дура зоргоор хэжэ байһан ажалаа хаяжа, һайн салинтай газар бэдэржэ ошоһон хүнүүд энэ хубияа абаха эрхэгүй болохо гэжэ хамтынгаа суглаан дээрэ шиидхэһэн зонбди.

Д. ЭРДЫНЕЕВ,
таряашанай ажахынуудай «Одон» нэгэдэлэй түрүүлэгшэ.

Улаан-Үдэ хотын захиргааанда

ЯПОН ЯАНШАЛАГШАДТАЙ УУЛЗАЛГА

Нинслэл хотын захиргааны толгойлогшо В. К. Кукшов, арадай депутадуудай Улаан-Удын горсоведэй түрүүлэгшын орлогшо Н. М. Манкова япон аяншалагшадай делегацийн гэшүүдэй талаар уулзаба. Урдандаа ондэ ябаһан зон, плендэ ба барагшадай түрэлхид делегацийн бүридэлдэ ороо Эрхүүгэй, Шэтын обтынуудай, мүн Буряад ой харьяата газаар дээрэ ой япон сэрэгшэд хүдөөлэгдэһэн юм.

Тэр делегацийн гэшүүд дэ ороншодой хүдэлһэн дприятиниүдые, Байгал дтай хотонуудай хүдөөлэгдэй газарнуудые ошохараха зорилготой.

Делегацийн амаршалхан нинслэл хотын мэр дэлн хосрдохи дайнда, хүн ытэй түүхэдэ болоһон ал хэрэгэ дайнда алиа талаһаа тон олон сэрэгна уна гэжэ тэмдэглээ Дайнда унагшадай дуаал хэтэдээ мүнхэ. Энһанай, мүн шажан мүргэлэ хотын мэр дэлхэйн хосрдохи дайнда, хүн ытэй түүхэдэ болоһон ал хэрэгэ дайнда алиа талаһаа тон олон сэрэгна уна гэжэ тэмдэглээ Дайнда унагшадай дуаал хэтэдээ мүнхэ. Энһанай, мүн шажан мүргэлэ ямаршье шажан мүргэлэ ямаршье үндэнэ ямаһан г — дэлхэйн сүлөөтэ хүн бултадаа нэгэдэжэ. Баы мүргэлдэ шүтэхэ ёһоюм гээд бахаизмын хүдэнэй һургаал соо хэлэгдэбайна. Тус мүргэл үнгэзуун зуун жэлдэ бии боүүн түүхэтэй. Бахаизмын ыһ нүүрэ табигша өөгөө мүргэлые үсэд бэрэ этигэн хамгаалдаг байтула олон жэлэй турда Израилийн түрмэдэ ан, тэрэнэй ажахуһан, ан газарынь, байһан мэнь мүнөө нангин газар гдогдохой. Бахаяын мүрдэлгэрүүлэгшэд, тэдэнэй ба барагшад засагай зүгсаг үргэлжын хашалта, шалалтада ородог, газаануудаг байһан гээд батануд гэршэлнэ. Жэлхэдэ, бахаистнуудай рсн гүрэнэй засагай хаалтада ороходонь, хаанта сн нүүжэ ерэхэ зүбшөөл ээндэ үгэһэн байгаа. Перөө зугадажа. Ашхабад нэн тус мүргэлдэ шүтэгэй дэлхэй дээрэ түрүүшынБахаистнуудай сүмэ баһан алдартай.

Бахаизмын мүргэлдэ шүшод ямаршье орёо, шуа асуудалнууд зэбсэггүйр, хүсэ хэрэглэнгүйгөөр ндхэгдэхэ ёһотой гэжэ тоог. Тиимэнээ дайн дарта, элдэб хёмороондо ааг ажал ябуулдаг байХуралангыгаар хэлэбэл, ы дэлхэйн арадууд эб рамдалай, эбтэй эетэй ажадалай түлөө тэмсэхэ уялай. Дайн дажаргүй, адли шэ эрхэтэй, эрхэ сүлөөй байхын түлөө элдэб эсын эн ябуулга хэдэг байһан а бахаистнуудай тала башад дэлхэйн оронуудта ала олон гээшэ. Даб дээдалтай хүдэлмэришэднай хүлжажа ошодог болонхой.

Урдань 500 хүдэлмэришэдтэй совхоз байһан һаа, мүнөө 330 хүдэлмэришэдтэй нэгэдэл болонхой байнабди. Һүүлшын нэгэхэн жэлэй туршада ажахыһаамнай аяар зуугаад хүн хулжан гаража ябашоо. Саашадаа инмэ байдал үргэлжэлхэ болоо һаа, хамтын ажахы бариха, хүтэлбэрилхэнь хэлсээтэйхэн болохол ха.

Хуушанайнгаа гуримаар гол түлөб хони, үхэрөө харууһалдаг гэшэбди. 6 эхэ хониной, 6 залуу хонидой отаратайбди. Хониднай дүн хамта 8 мянгаад толгой болохо байха. Үбһэ тэжээлээр дутамагхан, хүндэхэн үбэлжэлгэ үнгэрөө. Хурьгадые олоор абажа шадаагүйбди. Эрхим хонишомнай, Цырен Базаров 100-һаа 91 хурьга абаа.

Буян үйлэдэхэ хэрэгээр манай республикада мүнөөдэр ерэһэн хүндэтэ айлшан — хатан Раббанида «Морилжо хайрлыт» гэжэ хэлэхэ зуураа, эб эетэ амгалан тайбан, ажал ябуулгадань амжалта хүсэл.

С. ОЧИРОВ.

Манай айлшан

«МОРИЛЖО ХАЙРЛЫТ»

Ямаршье шажан мүргэлэ ямаршье үндэнэ ямаһан г — дэлхэйн сүлөөтэ хүн бултадаа нэгэдэжэ. Баы мүргэлдэ шүтэхэ ёһоюм гээд бахаизмын хүдэнэй һургаал соо хэлэгдэбайна. Тус мүргэл үнгэзуун зуун жэлдэ бии боүүн түүхэтэй. Бахаизмын ыһ нүүрэ табигша өөгөө мүргэлые үсэд бэрэ этигэн хамгаалдаг байтула олон жэлэй турда Израилийн түрмэдэ ан, тэрэнэй ажахуһан, ан газарынь, байһан мэнь мүнөө нангин газар гдогдохой. Бахаяын мүргэлдэ дэлхэйн оронуудта ала олон гээшэ. Даб дээрэ дэлхэйн 200 гаран оронуудта бахаистнуудай эмхинүүд байгуулагдаһан юм байна. Хатан Раббани (дүүрэн нэрэнь мадам Рухид Раббани) 83 наһатай, мүнөө Израильда ажахуудаг, бахаистнуудай мүргэлдэ шүтэгшэдэй гол хүтэлбэрилэгшэ мүн гээшэ. Тэрэ Нангин литературын хэблэлэй ахын хүндэтэ Президент гэһэн нэрэ зэргэдэ хүртэнэн, уран зохёолшо гэжэ суурхадаг гээшэ. «Ажабайдалай заабари», «Субад эрдэни шулуун», «Пионернүүдэй тэдхэмжэ», «Бахаяын мүргэлые сахиг-ша» гэхэ мэтэ һонин нюмуудые тэрэ англи хэлэн дээрэ хэблүүлһэн юм. Гадна 4 хари хэлэ мэдэдэг, дэлхэйн олон тоото гүрэнүүдээр аяншалһан намтартай. Гэхэтэй хамта хатан Раббани байгаали хамгаалха асуудалда тон ехэ анхарал хандуулдаг. Байгал далайе ариг сэбэр байлгаха тухай асуудалаар һанамжаяа хэдэ дахин хэлэһэн байдаг.

Рухид Раббани манай республикада долоон хоног соо байхаар хараалагдана. Тэрэ Ивалгын дасан, Байгал далай ошохо, Эрдэмэй түбтэ эрдэмтэдэй урда үгэ хэлэхэ, хүн зонтой, мүн Бахаяын мүргэлдэ талархадаг хүнүүдэй суглаанда хабаадаха хүсэлэнтэй. Гэхэтэй хамта республикын хэдэн промышленна предприятинуудта ошожо хараха, буряад арадай түүхэрэ һонирхохо юм ха.

Буян үйлэдэхэ хэрэгээр манай республикада мүнөөдэр ерэһэн хүндэтэ айлшан — хатан Раббанида «Морилжо хайрлыт» гэжэ хэлэхэ зуураа, эб эетэ амгалан тайбан, ажал ябуулгадань амжалта хүсэл.

С. ОЧИРОВ.

РЕСПУБЛИКЫМНАЙ ажалай үдэр

Мухар-Шэбэрэй аймагай Заганай колхозой тракторна тарыан ажахын бригада ажахынгаа трактораар бүтээгдэдэг бүхы ажалые хэдэг юм. Хабартаа орооһото ургамалнуудые, хартаабха, овощ таряа. Мүнөө үедэ тэдэнэр үбһэ, тэжээл бэлэдхэжэ эхилэнхэй.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: бригадын түрүү механизатор П. Алексеев.

Т. НИМБУЕВАЙ фото.

ЭМХИТЭЙГЭЭР, ҮНГЭРГЭГДӨӨ

Барханай сомоной Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой колхозчинууд хэр угаа хонидой хайшалалые эмхитэйгээр үнгэргэдэг заншалтай юм. Эндэхи зон һургуулиин һурагшадһаа эхилээд, пенсионернүүд хүрэтэрөө баран хонидой хайшалалганда хабаадана.

Мүнөө жэлдэ Сагаан нуурта хи Эрдэни Цыремпиловэй, Хүнтэйхэндэхи Карл Гуржабоной, Элһэндэхи Сергей Гармаевай хүтэлбэрилдэг нооһо хайшалалгын пунктнуудта хонид 7 хоногой туршада хайшалагдаа.

Энэ жэлэй нооһо хайшалалганда Элһэнэй, Барханай дунда һургуулинуудай һурагшад, гэрэй ээзэн эхэнэрнүүд урдынхидаал адли эдэбхитэйгээр хабаадаа гэжэ совхозой профкомой түрүүлэгшэ нүхэр Б. С. Гармаев мэдүүлнэ.

Мүнөө жэлдэ колхозой хонишод толгой бүхэнөөө дунда зэргээр 3,2 килограмм нооһо хайшалаа,— гэжэ хонишодой бригадир Б. Б. Доржиев хэлээ һэн.

Б. ЦЫРЕНЖАПОВ.

АМАРАЛТЫНГАА ҮЕДЭ ШАЛГАРБА

«Зэдэ зэбэһээ хурдан», муу юумэ хэжэрхёо һазшни, мэтэр зэдэлшэхэ, хамаг хүн хуу дуулажархихабши бы даа, һайн юумэ хэхэдэшни, дуулдахашьегүйдөө болохо, — гэжэ урданай үбгэд, хүгшэдэй ашанар, зээнэртээ захижа, анханһаа болгоожо ябахые һургажа байхыень дуулагша һэм. Бага зэргэ хожомдоошье һаа, хүнүүд, иланганя үхибүүд тухай дурсаха, мэдээсэхэ дурамни хүрэнэ.

Республикын зарим ажахынуудай хонидойнгоо нооһо хайшалалга дүүргэжэ байхадань, Бэшүүрэй совхозойхид һаял эхилжэ байна гү гэжэ һанахаар удаараашье һаа, бата һайн бэлэдхэл, эмхидхэлтэй байжа, түргэн, богонихон болзор соо дүүргэжэрхёо юм.

Эндэ Шэбэртын дунда һургуулиин классһаа гадуурхи хүдэлмэриин һуралсалай талые даагша Борис Ендонович Цыбиковэй хубитань ехэ.

Тэрэ урданайхидал үлхиталхи үбгэд, хүгшэдые хабаадуулаагүй. Эдиршүүлые гурбан бүлэг болгожо, мүрысөө эмхидхээ. Бүлэг бүхэнэй илагшадта салиннһаа гадуур 10—15 мянган түхэриг шагнал тогтоогоо.

Түрүүшынгээ жэлдэ гэхэ гү, эхилэн хайшалагшадай бүлэгтэ Баатар Цыренжапов, Булат Санжиев тэгшэд илажа гараа.

Һургуулиин дүршэлтэй үхибүүдэй бүлэгһөө Цырен Цыренжапов, Түмэн Гомбожапов тэгшэд булиба.

Дунда һургуули дүүргэгшэдэй бүлэгһөө Барнаулай медицинскэ институдай оюутан Баяр Санжиев илаа.

Иигэжэ адиршүүлнай амаралтынгаа үедэ алмай аляа ябадал гаргангүй, ажал хэжэ, ажахыдаашье туһалаа, өөнэдөөшье олзотоо. Энэнь илангаяа мүнөө сагта удхатай бшуу. «Ажал хэжэ атаржаха» гэдэг. Хүүгэднай хүнүүд болоо гээшэл даа гэжэ аха зон баясажал һуугаалди даа.

Манай түрүү хонишон Бимба Дамбаевич Дамбаевай отарын хонин бүхэнөө 3,6 килограмм, Василий Очирович Аюшеевэй түлгэнүүдһэ дунда зэргээр 3,2 килограмм нооһо хайшалаа,— гэжэ хонишодой бригадир Б. Б. Доржиев хэлээ һэн.

Б. ЦЫРЕНЖАПОВ.

ИТАР-ТАСС һүүлэй мэдээсэл

АЛБАНАЙ ХЭРЭГЭЭР ГЕРМАНИ ОШОНХОЙ

МОСКВА. Россин Федерацийн Министрнүүдэй Советдэй Түрүүлэгшэ Виктор Черномырдин албанай хэрэгээр Германи ошонхой. Россин ба ФРГ-гэй хоорондохи холбоое һайжаруулха зорилготой юм. Россин Премьер Боонь ба Берлин хотонуудта хүрэхэ ёһотой.

Виктор Черномырдин Германийн федеральна канцлертай ба федеральна президенттэй уулзаха, ФРГ-гэй экономикын ба гадаадын хэрогүүдэй министрнүүдтэй хөөрэлдэхэ юм. Россин ба ФРГ-гэй хоорондохи агаарай зам харилсаан тухай хэлсээндэ гар табихаар түсэблэгдэнэ. Тэрэшэлэн Германийн ажал хэрэг эрхилдэг бүлэгөөрхидэй түлөөлэгшэдтэй уулзаха, промышленна предприятинуудта, Россин Федерацийн бүлэг сэрэгшэдтэ хүрэхэ түсэбтэй.

ХОЙТО-КАВКАЗДАХИ БА РОССИН УРДА НЮТАГУУДТАХИ БАЙДАЛ ТУШАА

МОСКВА. Хойто-Кавказай ба Россин урда хубидахи республикануудай, хизаарнууд болон областынуудай түлөөлэлгэтэ, гүйсэдхэхы ба захиргаанай зургаануудай хүтэлбэрилэгшэдэй зүблөөн Сочидо үнгэргэгдөөһэн. Гүрэнэй хилэнүүдые хамгаалха, нинтын гурим сахиха, мүн Закавказийн гүрэнүүдэй хёмороо өөрөөшэлдөөнүүдые гуримшуулха асуудалнууд, тэдэнэй таарамжагүй муу хойшолонгуудые зайсуулха талаар хэмжээнүүд зүбшөн хэлсэгдээ һэн.

Россин Федерацийн Верховно Советдэй Национальностынуудай Советдэй Түрүүлэгшэ Рамазан Абдулатипов, Россин Федерацийн Министрнүүдэй Советдэй — правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Сергей Шахрай, Россин аюулгүйе сахиха министр Виктор Барановников, Россин гадаадын хэрэгүүдэй министр Андрей Козырев, Россин онсо байдалай талаар гүрэнэй комитедэй түрүүлэгшэ Сергей Шойгу зүблөөнэй хүдэлмэридэ хабаадаа һэн.

Хойто Кавказда ба Россин урда нютагуудта тохёолдоһон социально-политическэ байдалые зүблөөндэ хабаадагшад тодорхойгоор шэнжэлжэ үзэһэн байна.

Дайшалхы ябуулгануудые дары түргөөр болоулжа, хэлсээндэ гар табихыень урдалжа, уулзалгада хабаадагшад Грузийн ба Абхазийн хүтэлбэрилэгшэдтэ хандаа, һэн. Тэндэхи байдалые тогтоншоруулха, тэрэ тоодо Россин Федерацийн урда хилэнүүдые бэхижүүлхэ, энэ региондо нинтын гурим сахиха ба гэмтэ ябадалтай тэмсэхэ талаар хэдэ хэдэн тодорхой дурадхалнууд зүблөөн дээрэ баталан абтаа һэн.

РОССИН-ЭСТОНИИН ХӨӨРЭЛДӨӨНҮҮД

ТАЛЛИННН. Россин-эстониин хөөрэлдөөнүүдэй ээлжээтэ шата эндэ үнгэргэгдэнэ. «Харийн гүрэнэйхид тухай» Эстониин правительствын абаһан хуулиһаа уламжалан, Россин ба Эстониин хоорондохи харилсаануудай муудажа байхада, делегацинуудай гэшүүд тэрэнэй нүлөөн доро орохогүй бээ гэжэ найданаб гээд Эстониин делегацийн толгойлогшо министр Юрий Луйк хэлээ һэн. Нарва ба Силламяэ хотонуудта национально-территориальна автономийн статус олгохо тухай июлийн 16-да ба 17-до үнгэргэдэхэ референдумүүдтэ Россин хабаатай байһан тухай асуудал табиха һанаатайб гэжэ Луйк баһал мэдүүлээ һэн.

Үнгэргэгдэжэ байһан эдэ референдумүүд Эстониин дотоодын онсо хэрэг мүн гэжэ Россин делегацийн хүтэлбэрилэгшэ элшэн сайд Василий Свирин мэдүүлээ гээд олониитэдэ мэдээсэл тараадаг нютагай хэрэгсэлнүүд мэдээсээ һэн.

УНШАГТЫ, ТАНИЛСАГТЫ:

2-дохи нюурта. Хонин ажал хэр хүргөөгдэнэб? Ц. Гонгоров: «Нэтэрүүгээр эрхилһэнэй ашаар. «Хойто зүгэй арадуудай ажабайдал. П. Степанов: «Олоной хабаадалгатайгаар». «Буряад үнэндэ» бэшэһэнэй һүүлээр. «Салимов «салшахаяа» болихо гү?» Г. Бадмаев: «Өөрын сараа үлөөхэл». СНГ: тобшо һонинуud.

3-дахи нюурта. Багшын булан. Р. Дашиева: «Бултанда танил Бүмөөдэй ба бусад». Архи — ами наһанай дайсан. Т. Цыдыпова: «Тэмсэхэ арга бии...»

4-дэхи нюурта. С. Цыбенов: «Захааминда болоһон найр наадан». Ачишалга. А. Трофимова: «Владивостогоо Брест хүрэтэр».

Хонин ажал хэр хүгжөөгдэнэб?

НЭТЭРҮҮГЭЭР ЭРХИЛЬЭНЭЙ АШААР

Июнийн 10-най үглөөгүүр бүрхэгшэг, ойро зуура аадар шэрбээд абаашье hаа, уданшьегүй үүлэн таража, наран шаража эхилбэ. Hаяын бороогой hүүлээр нилээд hэргэжэ, хүжэ ногоон хүнжэлөөр хушагдаhан Могойто хүндын гол hужаагууд, хада гүбээнүүд сэсэг набшын үнэрөөр анхилхань аргагүй.

Эртэ үглөөнhөө соёлой ордоной үүдэнүүд сэлеэтэй, хүгжэм дуунай аялга зэдэлжэ, шэхэ шэмэглэнэ. 11 сагай дүтэлхэдэ, hайндэрэйхеэр хубсалhан ушарбайнхид: үбгэд, хүгшэд, үхи хүүгэд, залуу хүбүүд, басагад нютагай соёлой гуламта худар hубарилдана. Уданшьегүй тайзан зоноор дүүрэшэбэ.

Шэнэ заводой директор Цыбик Бадмаев нютагайхидаа, Шэтэ, Үдэ, Ага, Алхана, Бооржо, Түүргэhээ болон бусад нютагуудhаа уряалаар ерэhэн айлшадаа хани халуунаар амаршалаад, хонин ажал амжалтатайгаар эрхилжэ, Забайкалийн нарин нооhото тусхай шэглэлтэй үүлтэр байгуулалсаад, тэрэнээ мүнөө бүри арьбажуулан хүгжөөхэ хэрэгтэ айхабтар ехэ аша габьяатай байhанайнгаа түлөө үүлтэр hайжаруулха завод болгогдоhон тухайгаа хөөрэжэ эхилбэ.

Аяар 1926 оной хабар зургаан үгытэй малшадай хамтаржа, аймаг соогоо эгээл түрүүлэн худөө ажахын «Ажалшан» гэжэ нэрэтэй артель тогтооhон сагhаа хойшо нилээд үни болоо. Тэрэ хамтарал хадаа хони үсхэбэрилhөөр энэ хүрэжэ ерэбэ ха юм.

Гушаад-дүшөөд онуудай үеэр эндэхи малшад, мэргэжэлтэд холын Кавказ болон аяар Алтай Хангай нютагуудhаа меринос үүлтэрэй хусануудые асаржа, өөhэдтөө байhан буряад-монгол хонидойнгоо үүлтэр hайжаруулха хүдэлмэри үсэд нэтэрүүгээр ябуулжа эхилhэн түүхэтэй. Энэ ехэ ажал байн-байн гуримшуулагдажа, дайнай hүүлэй жэлнүүдтэ түрүүшын дүн харагдаа бэлэй. Тэрэ үедэ зоотехник Базар Цыбиковэй үүсхэл ороллдолгоор 1948 ондо хэдэн зуугаад хонин нарийстар нооhотой болгогдоhон байха юм. Тэрэ намар түрүүшын үүлтэртэ отара илагдажа, эрхим хонишон Бальжима Доржиевада даалгагдажа үгтөө hэн. Мэргэжэлтэ Б. Цыбиков колхозой түрүүлэгшэ Б. Г. Санжиевай ба райЗОгой дарга Б. М. Мажиевай дэмжэлгээр туршалгаяа саашань ябуулаа, нарай хүүгэгэдые бөөмэйлhэндэл, хони хурьгадаа үдэр hүнигүй, үбэл зунгүй хёрхо наринаар адагладаг, шэнжэлдэг, илгажа бүридхэдэг байгаа бшуу. Үүлтэр hайжаржа байhан эхэ хонидто элүүр hайн, шанартай нооhотой хусануудтабигдаха, хоол тэжээлынь тусхай нормоор үгтэхэ гэхэ мэтэ эмхидхэлэй ба хиналгын тоо томшогүй ажал ябуулгдаа hэн.

Буряад Республикаhаа дотор эвенкнүүдэй хабаадалгатайгаар 29 иимэ ажахынууд эмхидхэгдэнхэй юм. Бүхыдөө Буряад Республика дотор эвенкнүүдэй хабаадалгатайгаар 29 иимэ ажахынууд эмхидхэгдэбэ. Тэрэнэй 12-ынь Хурамхаанай аймагта байгуулагдаба.

«Джиргинский» гэжэ ажахы томохон ажахынуудай нэгэниинь мүн болоно. Эдэнэр ой модо, ан амитадые, уhа голнуудые харууhалха, ан олзоборилхо, үхэр мал үсхэбэрилхэ ажал эрхилнэ. Зунай сагта үхэр малаа харууhалаад, хартаабха, таряа ургуулаад, үбэлдөө агнуури хэхэ гэhэн гол зорилго урдаа табинхай. «Джиргинский» ажахые үнинэй бэрхэ ангуушан Орочон Биликтуев толгойлно. Эдэнэр үхэр мал адуулхын, агнуури хэхын хажуугаар, өөhэдынгөө хүсэ шадалаар байрын гэрнүүдые барижа эхилэнхэй. «Самахай» гэжэ таряашанай ажахые Егор Степанов хүтэлбэрилнэ. Энэ ажахын коллектив Хурамхаанай аймагай Тазы нютагта үхэр мал барина, агнуури хэнэ, загаhа олзоборилно. Хурамхаанай аймагай газар дайда дээрэ hуудаг эвенкнүүд булта шахуу ажал хүдэлмэрнтэй барагаhайн hууна.

Баунтын райондо 600 гаран эвенкнүүд тоологдоно. Эндэхи эвенкнүүд оро, песец үсхэбэрилнэ, үхэр мал адуулна, агнуури хэнэ. Баунтын районой эвенкнүүд таряашадай, гэр бүлын 16 ажахы эмхидхэhэн байха юм. Республикымнай алишье аймагта hууhан эвенкнүүд, эвенүүд ажал хэхэ, агнаха дуратай зон ааб даа. Энээн дээрэhээ таряашадай, гэр бүлын ажахынуудые эмхидхэнэ. Ажал хэжэ, хүндэ хүшэр байдалhаа гараха гэhэн али бүгэдын арга боломжонуудые бэдэрнэ. Буряад Республикын Верховно Совет, Министрнүүдэй Совет энэ олон бэрхэшээлнүүдые дабаха хэрэгтэнь хойто ороной арадуудта шадаха зэргээрээ туhална.

Бага арадуудай байдал hуудалые hайжаруулха хэрэгтэ мүнгэн зөөри hомолто, байра бариха, тэдэнэй социально-экономическа хүгжэлтые түргэдхэхэ гэhэн тогтоол Россин Федерацийн Президент Б. Ельцин 1991 оной январийн 11-дэ абтаhан юм. Иимэ тогтоолой үндэhэ бариманталан юун хэгдээ гээшэб? Сэхыень хэлэхэдэ, юуншье хэгдээгүй. Россин Федерацийн дэргэдэ эмхидхэгдэhэн «Госкомсевер» гэжэ комитедэй хүтэлбэрилэгшэд хаана байрын гэр, hургуули, саад, яслийн байшан баригдахаб гэhэн захиралта үгэдэг болонхой.

Үнгэржэ ерэхэдээ таряашадай, гэр бүлын ажахынуудта гүрэнhөө урьhаламжа үгэхэгүй гэhэн захиралта гаргадаг байха юм. Эвенкнүүдэй байдал hуудалые үнэхөөрөө hайжаруулха гэжэ эрмэлзэл оролдолго гаргадаг hаа, Россин Федерацийн «Госкомсевер» гэжэ комитет иимэ захиралта заабари үгэхэгүй hэн гээд hанагдана.

Мэдээжэ уран зохёолшо Россин Федерацийн депутат В. М. Санги хойто зүгэй арадуудай ассоциаци хүтэлбэрилхэ эрхэдэ хүртэhэн юм. В. М. Санги бага арадуудай байдал hуудалые hайжаруулха талаар ехэ юумэ хэзүйл даа. Энэ ехэ гэмшэлтэй байна. В. М. Санги Россин Федерацийн Верховно Соведэй удаадахи съезд дээрэ тоосохо юм. Эндэ шангашаг хөөрэлдөөн болохо гээд ойлгохоор. Юундэб гэхэдэ, Хойто хизаар дайдада hуудаг бага арадуудэй хэхэ ажалгүй, орохо гэргүй, зобожо ябаhаар. Энээн тушаа хэншье hаналаа табидаггүйнь гэмшэлтэй. Хараад үзэгты даа. Манай Улаан-Удэ хотодо эвенкнүүдэй, хантынуудай, эвенүүдэй 148 бүлэ айл ажаhууна. Эдэнэй 39-ниинь гэр байрагүй зобоно.

Эвенк Раиса Сергеевна Цыбикова дүрбэн үхибүүтэй юм. Нүхэрынь Владимир Цыбиков жолоршон байhан аад, хүдэлмэрилэгшэдые үсөөрүүлгэдэ тудалдажа, ажалhаа сүлөөлэгдэhэн юм. Раиса Цыбикова үхибүүдтэйгээ гэртээ hууна. Эдэнэртэ ямар аргаар туhалха гээшэб? Буряад Республикын Верховно Совет, республикын хойто зүгэй арадуудай ассоциацийн комитет hаяшаг Цыбиковэй гэр бүлэдэ 50 мянган түхэриг үгөө юм. Энэ мүнгөөр ямар тиимэ ехэ юумэ абаадхиха гээшэбди даа. Энэ бүлэдэ туhалха гэжэ яhалал ороллдонобди.

Зарим хүнүүд эвенкнүүд гансал Хойто-Байгалда, Баунтда hуудаг юм гэжэ hанадаг. Энэ буруу. Эвенкнүүд республикымнай бүхы аймагуудта, город, посёлогуудта бии. Хэдэхэн жэлэй өмнө Нина Семенова гидромелиоративна техникумдаа hуудаг юм. Эдэ... та хүдэлхэ болоо... дэ яhала hайнаар... байра абаад байта... лэ ажал дээрэнь... лэгшэдые үсөөрүү... тохёолдожо, ажалй... даха ушартай бо... Семенова ажал... гүй жэлhээ үлүү... ябана. Ажал оло... сүхэрхэдөө, Буряа... ликын Верховно Со... рүүлэгшэ Л. В. ... хандажа, бэшэг бэ... ха юм. Бидэ Зэдэ... захиргаанай гуле... Спасовтай хөөрэлд... Семеновада т... hэн ябуулга хээ h... хоёр үхибүүтэй... хэнгүй hуугаад, я... пэйнгээ хоолой тэ...

Прибайкалийн а... ряново hууринда... леульева ажаhууна... ёр үхибүүтэй, Бу... публикын Верховно... ойтодо Доржо, Цы... тедтэ хандажа, бэ... лев Нима, Дашапыло... hэн байха юм. Олс... Дугданова Дарит... тэй эхэнэрнүүд... нжапова Гэсэгма бо... Эдэнэртэ яажа т... Эдэнэртэ яажа туа... ад дээдэ мэргэжэл... шэб? Элдэб олон... Эрхүүгэй университе... ломжонуудые... ван-Удын багшанарай... Зарим ушарта т... ай оюутад мүнөө яба... Hүүлэй мэдээгэ... садагби. «Хүн болохо... республика дотор... хүлэг болохо уна... ажал хүдэлмэригүй... гэдэгтэл, туханда... хой. Тэдэнэй... хэзээшье найдам... эвенкнүүд, эвенүүд... ргэжэлтэй болоожо... юм. Тэдэнине ажа... тоёо хамта ажалла... мэритэй болгохо... яhала ородлодо... Эндэ гүрэнэй туhа... уулагшье hунгадаг... рэгтэйл болоно... ухаатай шубуун... Ядахын сагта... болодог, тэрэнь... процентгүй урьhа... аргадаг. Манай колх... хэ байгаа. Тиимэ... дахуулагшатай. Тэрэ... дэнэгүй. Үнгэржэ... харгы гарганагүй», ... хойто хизаар нютагайгаа колхозой туа... ал гэр бүлын аж... Ширабон тухай уй... нэгэгээ hаань, ям... тобшолол хэнэ. ... haламжа үгэхэгүй... бари захиралта... ойлгожо, дэмжэжэ... тоhоо абтана. ... бодомжогүй уда... Буряад Республикын... байшоо. Тиимэhээ... то хизаар дайдада... колхозые ударидаг... даг бага арадуудай... нгүй, ажалаа орхихо... рэнь гаргахын... олоо. Тэрээндээ ехээр... Буряад Республикын... ьегүй хамнай даа. ... ховно Совет, ... шадни, ойлгоно бэээт, ... арадуудай эблэлэ... ёолой хэды гол ге... рилэгшэд оролдоx... й дүрэhөө шэлжэн, ... публикын бүхы... болгон, нютагайн... нууд, ажахынуу... ша зоной зарим тэ... зэргээрээ туhала... я туhай тогтохо хэ... гээд hанагдана. Юундэб гэхэлэ, ню... II. Ст... ндэ эдэл геройнууд... Буряад Рес... эн сэхээр ажаллажа... хойто зүгэй... одото геройнууд эдир... эблэлэй т... hаяа, хүсэ шадалаа... hайна. Теэд тэдэнэй... ье сэгнэшэгүй үнэ... Ушан ажал хэндэшье... нгүй үнгэрдэгынь ха...

Хойто зүгэй арадуудай ажабай...

ОЛОной ХАБААДАЛГАТАЙГАА...

дээрэ 400-аад эвенкнүүд ажаhууна. Эдэнэй олонхинь гол түлэб агнуури хэдэг, мал адуулдаг байха юм. Эвенкнүүдэй үүсхэлээр эндэ таряашадай, гэр бүлын ажахынууд эмхидхэгдэнхэй юм. Бүхыдөө Буряад Республика дотор эвенкнүүдэй хабаадалгатайгаар 29 иимэ ажахынууд эмхидхэгдэбэ. Тэрэнэй 12-ынь Хурамхаанай аймагта байгуулагдаба.

«Джиргинский» гэжэ ажахы томохон ажахынуудай нэгэниинь мүн болоно. Эдэнэр ой модо, ан амитадые, уhа голнуудые харууhалха, ан олзоборилхо, үхэр мал үсхэбэрилхэ ажал эрхилнэ. Зунай сагта үхэр малаа харууhалаад, хартаабха, таряа ургуулаад, үбэлдөө агнуури хэхэ гэhэн гол зорилго урдаа табинхай. «Джиргинский» ажахые үнинэй бэрхэ ангуушан Орочон Биликтуев толгойлно. Эдэнэр үхэр мал адуулхын, агнуури хэхын хажуугаар, өөhэдынгөө хүсэ шадалаар байрын гэрнүүдые барижа эхилэнхэй. «Самахай» гэжэ таряашанай ажахые Егор Степанов хүтэлбэрилнэ. Энэ ажахын коллектив Хурамхаанай аймагай Тазы нютагта үхэр мал барина, агнуури хэнэ, загаhа олзоборилно. Хурамхаанай аймагай газар дайда дээрэ hуудаг эвенкнүүд булта шахуу ажал хүдэлмэрнтэй барагаhайн hууна.

Баунтын райондо 600 гаран эвенкнүүд тоологдоно. Эндэхи эвенкнүүд оро, песец үсхэбэрилнэ, үхэр мал адуулна, агнуури хэнэ. Баунтын районой эвенкнүүд таряашадай, гэр бүлын 16 ажахы эмхидхэhэн байха юм. Республикымнай алишье аймагта hууhан эвенкнүүд, эвенүүд ажал хэхэ, агнаха дуратай зон ааб даа. Энээн дээрэhээ таряашадай, гэр бүлын ажахынуудые эмхидхэнэ. Ажал хэжэ, хүндэ хүшэр байдалhаа гараха гэhэн али бүгэдын арга боломжонуудые бэдэрнэ. Буряад Республикын Верховно Совет, Министрнүүдэй Совет энэ олон бэрхэшээлнүүдые дабаха хэрэгтэнь хойто ороной арадуудта шадаха зэргээрээ туhална.

Бага арадуудай байдал hуудалые hайжаруулха хэрэгтэ мүнгэн зөөри hомолто, байра бариха, тэдэнэй социально-экономическа хүгжэлтые түргэдхэхэ гэhэн тогтоол Россин Федерацийн Президент Б. Ельцин 1991 оной январийн 11-дэ абтаhан юм. Иимэ тогтоолой үндэhэ бариманталан юун хэгдээ гээшэб? Сэхыень хэлэхэдэ, юуншье хэгдээгүй. Россин Федерацийн дэргэдэ эмхидхэгдэhэн «Госкомсевер» гэжэ комитедэй хүтэлбэрилэгшэд хаана байрын гэр, hургуули, саад, яслийн байшан баригдахаб гэhэн захиралта үгэдэг болонхой.

Үнгэржэ ерэхэдээ таряашадай, гэр бүлын ажахынуудта гүрэнhөө урьhаламжа үгэхэгүй гэhэн захиралта гаргадаг байха юм. Эвенкнүүдэй байдал hуудалые үнэхөөрөө hайжаруулха гэжэ эрмэлзэл оролдолго гаргадаг hаа, Россин Федерацийн «Госкомсевер» гэжэ комитет иимэ захиралта заабари үгэхэгүй hэн гээд hанагдана.

Мэдээжэ уран зохёолшо Россин Федерацийн депутат В. М. Санги хойто зүгэй арадуудай ассоциаци хүтэлбэрилхэ эрхэдэ хүртэhэн юм. В. М. Санги бага арадуудай байдал hуудалые hайжаруулха талаар ехэ юумэ хэзүйл даа. Энэ ехэ гэмшэлтэй байна. В. М. Санги Россин Федерацийн Верховно Соведэй удаадахи съезд дээрэ тоосохо юм. Эндэ шангашаг хөөрэлдөөн болохо гээд ойлгохоор. Юундэб гэхэдэ, Хойто хизаар дайдада hуудаг бага арадуудэй хэхэ ажалгүй, орохо гэргүй, зобожо ябаhаар. Энээн тушаа хэншье hаналаа табидаггүйнь гэмшэлтэй. Хараад үзэгты даа. Манай Улаан-Удэ хотодо эвенкнүүдэй, хантынуудай, эвенүүдэй 148 бүлэ айл ажаhууна. Эдэнэй 39-ниинь гэр байрагүй зобоно.

Эвенк Раиса Сергеевна Цыбикова дүрбэн үхибүүтэй юм. Нүхэрынь Владимир Цыбиков жолоршон байhан аад, хүдэлмэрилэгшэдые үсөөрүүлгэдэ тудалдажа, ажалhаа сүлөөлэгдэhэн юм. Раиса Цыбикова үхибүүдтэйгээ гэртээ hууна. Эдэнэртэ ямар аргаар туhалха гээшэб? Буряад Республикын Верховно Совет, республикын хойто зүгэй арадуудай ассоциацийн комитет hаяшаг Цыбиковэй гэр бүлэдэ 50 мянган түхэриг үгөө юм. Энэ мүнгөөр ямар тиимэ ехэ юумэ абаадхиха гээшэбди даа. Энэ бүлэдэ туhалха гэжэ яhалал ороллдонобди.

Зарим хүнүүд эвенкнүүд гансал Хойто-Байгалда, Баунтда hуудаг юм гэжэ hанадаг. Энэ буруу. Эвенкнүүд республикымнай бүхы аймагуудта, город, посёлогуудта бии. Хэдэхэн жэлэй өмнө Нина Семенова гидромелиоративна техникумдаа hуудаг юм. Эдэ... та хүдэлхэ болоо... дэ яhала hайнаар... байра абаад байта... лэ ажал дээрэнь... лэгшэдые үсөөрүү... тохёолдожо, ажалй... даха ушартай бо... Семенова ажал... гүй жэлhээ үлүү... ябана. Ажал оло... сүхэрхэдөө, Буряа... ликын Верховно Со... рүүлэгшэ Л. В. ... хандажа, бэшэг бэ... ха юм. Бидэ Зэдэ... захиргаанай гуле... Спасовтай хөөрэлд... Семеновада т... hэн ябуулга хээ h... хоёр үхибүүтэй... хэнгүй hуугаад, я... пэйнгээ хоолой тэ...

Прибайкалийн а... ряново hууринда... леульева ажаhууна... ёр үхибүүтэй, Бу... публикын Верховно... ойтодо Доржо, Цы... тедтэ хандажа, бэ... лев Нима, Дашапыло... hэн байха юм. Олс... Дугданова Дарит... тэй эхэнэрнүүд... нжапова Гэсэгма бо... Эдэнэртэ яажа т... Эдэнэртэ яажа туа... ад дээдэ мэргэжэл... шэб? Элдэб олон... Эрхүүгэй университе... ломжонуудые... ван-Удын багшанарай... Зарим ушарта т... ай оюутад мүнөө яба... Hүүлэй мэдээгэ... садагби. «Хүн болохо... республика дотор... хүлэг болохо уна... ажал хүдэлмэригүй... гэдэгтэл, туханда... хой. Тэдэнэй... хэзээшье найдам... эвенкнүүд, эвенүүд... ргэжэлтэй болоожо... юм. Тэдэнине ажа... тоёо хамта ажалла... мэритэй болгохо... яhала ородлодо... Эндэ гүрэнэй туhа... уулагшье hунгадаг... рэгтэйл болоно... ухаатай шубуун... Ядахын сагта... болодог, тэрэнь... процентгүй урьhа... аргадаг. Манай колх... хэ байгаа. Тиимэ... дахуулагшатай. Тэрэ... дэнэгүй. Үнгэржэ... харгы гарганагүй», ... хойто хизаар нютагайгаа колхозой туа... ал гэр бүлын аж... Ширабон тухай уй... нэгэгээ hаань, ям... тобшолол хэнэ. ... haламжа үгэхэгүй... бари захиралта... ойлгожо, дэмжэжэ... тоhоо абтана. ... бодомжогүй уда... Буряад Республикын... байшоо. Тиимэhээ... то хизаар дайдада... колхозые ударидаг... даг бага арадуудай... нгүй, ажалаа орхихо... рэнь гаргахын... олоо. Тэрээндээ ехээр... Буряад Республикын... ьегүй хамнай даа. ... ховно Совет, ... шадни, ойлгоно бэээт, ... арадуудай эблэлэ... ёолой хэды гол ге... рилэгшэд оролдоx... й дүрэhөө шэлжэн, ... публикын бүхы... болгон, нютагайн... нууд, ажахынуу... ша зоной зарим тэ... зэргээрээ туhала... я туhай тогтохо хэ... гээд hанагдана. Юундэб гэхэлэ, ню... II. Ст... ндэ эдэл геройнууд... Буряад Рес... эн сэхээр ажаллажа... хойто зүгэй... одото геройнууд эдир... эблэлэй т... hаяа, хүсэ шадалаа... hайна. Теэд тэдэнэй... ье сэгнэшэгүй үнэ... Ушан ажал хэндэшье... нгүй үнгэрдэгынь ха...

Хотын засагаархидай шиидхэбэри

САНКТ-ПЕТЕРБУРГ. Нева мүрэнэй эрье дээрэхи хотодо ажаhуудаг хүнүүдтэ адагынь 11,111 түхэриг хэрэгтэй болохо гэжэ Санкт-Петербургын городской Советэй бага Совет тодорхойлоод, бага мүнгэ абадаг хүнүүдтэ hара бүрн энэ хэмжээндэ хүрэтэр мүнгэ нэмэжэ түлэхэ шиидхэбэри гаргаа юм. Петербургын пенсионернүүдтэ мүнгэ нэмэжэ түлэхын тулада хоёрдохи кварталда хотын бюджедhээ 1 миллиард 486 мянган түхэриг хубаарилагдаха ёhотой.

ӨӨРЫН ЗҮРГЭ ҮЛӨӨХ...

Газаа ааяма халуун hэн. Ургамал ногоон, ой модон, хүжэ ногоон тайга, адууhа малшье хура бороогой орохые хүлеэнги. Зүгөөр оёоргүй шахуу сэнхир огторгойн гүнзэгыдэ альганайшье зэргын үүлэн үзэгдэнэгүй.

Урзанда зунай иимэ үдэр аймагайнгаа газетын зэрэгээр Уланхаанай эвенк сомоной харьяата hамаахай гэжэ газарта оршодог Цэдэн Степановай зуhалангай байрада хүрэжэ ерэхэдэмнай, дунда зэргын бэетэй, залуу шэгтэй, нюдөөрөө энезбхилhэн, жаран наhаяа гүйсэhэншье hаа, сагай гүйдэлдэ дайрагдаагүй хүн гэрhээ гаражэ, бидэнтэй мэндэ амараа хэлсэбэ.

— Цэдэн ахатан, яагаа халуун гээшэб? Амилхын аргагүйл. hаяын үдэрнүүдтэ бороо орохо гү? Иишээ хэр байнат?—гээд, бидэнтэй суг ябаhан аймагай эвенк радио-дамжуулгын ахамад редактор, Дэрээнэй дунда hүргуулинн багша Валентина Богдановна Вачелонова гэрэй эзэнhээ асууба.

—Бү мэдэе. Гайтайл саг боложо байна. Бэлшээри, сабшалангууднай гандаха соогоо гандаа. Үбhэеэ хайшан гэжэ абаха зонбибди? Энэл асуудал hанааем зобооно. Хада уула, хангай дайдадаа сэржэм сагаашье үргөөбди. Теэд? — гээд, Цэдэн үhэеэ хажуу тээшэнь эльбэн, нанайнгаа нүхэр Шурада хандажа:

— Галаа түлижэ, сайгаа шаньш. Харгыда ябаhан айлшаднай ундаяа харяаг лэ,— гэбэ.

Бидэнэй ингэжэ хөөрэлдэhөөр байтар, газаа мориной турьяха дуулдаба. Үнишье болонгүй гэрэй үүдэ нээжэ, нюргаар үндэршэг, хүдэр бэетэй. бүржагар үhэтэй залуу хүбүүн орожо ерэбэ. Энэ нүхэрнай Цэдэн Степановай ехэ хүбүүн Егор гээшэ.

— Үбhэ хуряалган тухай энэ үүнhөө асуугты. Хэлэжэ үгэнэ ааб даа,— гэжэ улхан аяганууд соо сай аягалжа байhан Александра Степанова хүбүүн тээшээ шэртэн хэлэбэ.

— Үбhэ хуряалгынгаа оньhон техникэ заhабарилжа байнабди. Косилканууднайшье бултадаа шахуу бэлэн. Тармуурнуудыншье заhабарилагдана,— гэжэ Егор хэлээд, халуун сай амтархан уужа, ундаяа харяаба.

— Үбhэн хэр зэргэ абтаха хэбэртэйб, хэлыт? — гэбэб.

— Хабартаа, мүн зунай эхин үдэрнүүдтэ уhа бүлэдэг станциннуудаар ундалуулhан газарнуудай ногооныинь hайн. Зарим тээгээ эрьежэ унаа. Тэрэниень эдэ үдэрнүүдтэ гар хажуураар сабшажа абаха гэжэ хэлсээбди. Бороогой орохые хулеэнгибди,— гэжэ Егор хэлэбэ.

— Үбhэшэдэйтнай эвенкидо олон хүн хүдэлдэг гү?— гээд, бидэнтэй суг ябагшадай нэгэн hонирхон, Егорhоо асууба.

— Тиимэшье олон бэшэл даа. Манай бүлын юhэн үхибүүд. Тиихэдэ совхозой ахалагша хоншон Бато Шинхоевой Дарма гэжэ хүбүүниинь, хоёр бэримнай, Мирра басагамнай хүдэлхэ юм,— гэжэ Цэдэн Цыдыпович хүбүүнэйнгээ орондо харюусаба.

Энэ уулзалгын hүүлээр хахад hараhаа үлүүхэн сагай үлөөд байхада, Уланхаанай совхозой үбhэшэдэй отогуудаар ябахадаа, hамаахайдахи Егор Степановайда хүрэжэ ерээ hэмди. Тиихэдэ эндэ үндэгэн шэнги мүндэгэрөөр нюруулагдаhан олон hүринүүд бодоод жэрылдэжэ, хүнэй сэдьхэлдэ баяр түрүүлжэ байгаа бэлэй. Эдэ бүгэдые нюдөөрөө хараад байхадаа, аймагай үнинэй үхэршэн Цэдэн Степановай hанааень зобоohон асуудал шиидхэгдэбэ ха юм гэжэ ойлгоо hэм.

Тэрэ зун Цэдэнэй Сергей, Ермил гэжэ хүбүүдынь тракторна косилканууудаар үбhэ сабшан унагаажа байгаа бэлэй. Нүгөөдэ Илья гээшэнь тармууршанаар ажаллажа ябаа. Мирра дүүнь аханнуудтаяа суггаа элдэб худэлмэри хэнэб гэжэ хөөрөө hэн.

Харин Егор Степанов Дарма Шинхоевтой суггаа hүринүүдые сомодог, hуриулдэг байна гэжэ мэдэжэ абаа hэмдь.

Эдэ хүбүүд, басагадтаа наhатайшаг боложо ябаhан Цэдэн Александра хоёр шадал зэргээрээ туhаламжа үзүүлнэ гэжэ ойлгоо бэлэйб. Эхэнь үдэшэ, үглөөнишь эдеэ хоол бэлдэнэ. Эсэгэнь аса, тармуурнуудыень заhабарилха, хажуурнуудыень дабтан хурсадхаха юм.

Мүнөө Цэдэн Степанов үхибүүдээрээ үлэнхэй, наhанайнь нүхэр Александра Келбеновна сагhаа урид наhанhаа нүгшэhэн юм. Цэдэн нүхэртээ суг утын наhанай жаргал эдлэхэ хуби заяагүй байшоо.

Мүнөө Цэдэнэй ехэ хүбүүн Егор эсэгэтээ, дүүнэртээ суггаа эрэ... ажахы байгуулаг... бодо мал харуу... на. Энэ худэлмэ... болохотойгоор... Мүн агнуури эр... гаар газартай. ... дэнь ан арьяата... болонхой. Юуб... дай хаданнуудай... дарай hэюу, Х... гэхэ мэтэн нюта... дай хүбшэ тайга... логдоно, хоohон... хуу болошоо, Ү... хагүй ногоон да... хаанаб? Нютага... асарааб? Отолог... ноhинь орондо м... гэдэргээ бусаа... сагдуул hуулга... hоонь харууhала... гые хуушан хам... ха асуудал ши... Үгыл даа. Эдэ... даhнууд hаhат... ябаhан Цэдэн... сэдьхэлыень та...

Тээмэндэ... аймагай хойто... яhатанай конф... люю байха үг... уулаа хүм. Т... эхэ байгааалда... асуудалда оо... хандуулха, алда... гал далайн эрь... hууhанаа огто... ан гүроол, шуб... ургамал ногоон... тээрээ хамгаал... гэжэ ород, бу... хэлэнүүд дээрэ... шээр, захяа м... байгаа бэлэй.

— Хүн гэж... нин табисуур... hатай болохо б... сагтаа сэгнэлэ... бүхэнөө hанаа... хаш. Илангаяа... тэй сагта эбтэй... оршолон байгаа... ха зэргэтэйбди... раа түрэл ард... домог үри хүг... жуулха уялгаа... хагүйбди. Энэ... хэлэеэ шудалаа... ри эзэлхэ эн... Цэдэн Цыдыпо...

Цэдэндэл а... хүнүүд үри п... гушанараа эн... тэйгээр хүмүүн... түрэл арадаа... соёлые хүгжөө... гаалияа бодото... хэрэгтэ өорын... хэл, оорын н...

Г.

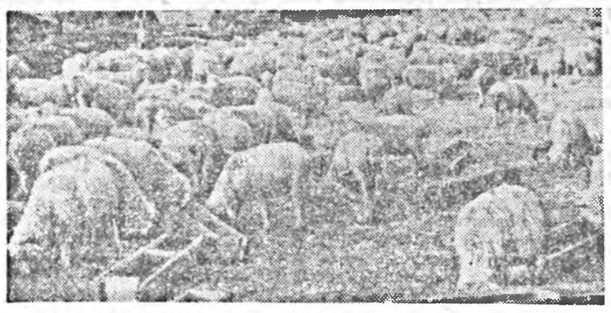

Г. ДЭЭРЭ: нютагай зонд... хасаранова.

«Буряад үнэндэ» бэшэhэнэй hүүлээр

«САЛИМОВ «САЛШАХАЯА» БОЛИХО ГҮ?»

1993 оной майн 8-да манай газетэдэ иимэ гаршаг тай шүүмжэлхы статья толилогдоо hэн.

Бурлад Республикын прокуратурын Хуулинуудай бэелүүлгые ба эрхэтэ актнуудай хуулитые хинан шалгадаг таhагай начальник, 2-дохи классай юрист М. Н. БУРЛАКОВhАА иимэ харюу абабабди:

— Республикын прокуратурада «Салимов «салшахала» болихо гү?» гэhэн статья тодорхойгоор харагдажа үзэгдөөд, эндэ заагдаhан баримтануудаар шалгалта хэгдэбэ. Улаан-Удэ хотын городской бага Советэй байгша оной мартын 3-да абаhан тогтоолой ёhоор, дайнай ветерануудые хангадаг 29-дэхи, 7-дохи магазинууд үмсэлэлгын программаhаа гаргагдаад үмсэлэлгэдэ, оруулагдахаяа болёо hэн.

Тус тогтоолой ёhоор, 29-дэхи, 7-дохи магазинуудай коллективүүдтэй городской захиргаан, мүн муниципальна эд зөөриин талаар комитет хэлсээ баталхадаа, нэн түрүүн дайнай ветерануудые, социальна талаар хамгаалгагүй эрхэтэдые хангалгые хараада абаха ёhотой гэжэ үялгалагдаба.

Гэхэ зуура хотын ветерануудые хангадаг 12-дохи, 49-дэхи, 111-дэхи, 156-дахи, 121-дэхи магазинуудые үмсэлэлгын документацида хуули хазагайруулhан баримтануд дайралдаагүй гэжэ элирээ. «Арендэдэ үгтэhэн гүрэнэй ба муниципальна предприятинуудай эд зөөри үмсэлэлгэ ба арендлэ харилсааануудые гуримшуулга тухай» нёдондо октябрь hарада абтаhан Президентын Указтай зохилдуулан, тус магазинууд үмсэлэгдэhэн байна. Эдэ магазинуудай ажалша коллективүүд эд зөөри, байра худалдан абаха эрхэтэй. Юуб гэбэл, 1991 оной июлийн 17 болотор хэлсээ баталжа үрдиhэн байгаа бшуу.

Гүрэнэй ба муниципальна предприятинуудые үмсэлэлгын асуудалнууд имагтал арадай депутадуудай Советүүдэй үзэмжөөр лэ шиидхэгдэхэ зэргэтэй.

СНГ: тобшо hонинууд

МОСКВА. Россин Федерацийн Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо Олег Сосковецэй Хойто-Осетийн Верховно Советэй Түрүүлэгшэ Ахсарбек Галазовай болон Ингушетийн Президент Руслан Аушевай хабаадалгатайгаар зүблөө үнгэргөө hэн. Хойто-Осетидэхи ба Ингушетидэхи байдалые гуримшуулха, талаар Россин правительствын абаhан шиидхэбэринүүдэй хэр дүүргэгдэжэ байhан тухай асуудал хаража үзэгдөө, — гэжэ зүблөонэй hүүлдэ ИТАР-ТАСС-ай корреспондентэй хөөрэлдэхэдөө, Олег Сосковец мэдүүлээ hэн. Эдэ хоёр республикануудта эрхэтэдэй гэр байра барилгада мүнгэ hомолхо ба материалаар хангаха тухай асуудал хаража үзэгдөө гэбэ.

Май hарада Виктор Черномырдинэй Владикавказ ба Назрань хотонуудаар ябаха үедэ абтаhан шиидхэбэринүүдэй хэр дүүргэгдэжэ байhаниинь шалгагдаа юм гэжэ Россин Федерацийн правительствын вице-премьер Сергей Шахрай мэдээсээ hэн. Ингушетидэ гэр байра барилгада, гэнэ усалай хойшолонгуудые зайсуулгада, барилга хүгжөөлгэдэ тэдэнь хабаатай юм.

ВЛАДИВОСТОК. Примориин хизаарай түбтэ Японой генеральна консульство нээгдээ. Владивостогые гансашье хариин гүрэнүүдэй эрхэтэдтэ бэшэ, мүн оронойнгоо зондо хааhан сагhаа хойшо 30 жэлэй забhарлалай hүүлээр Японой дипломадууд энэ хотодо бусажа ерээ.

Консульствын байрлаха газар олдожо ядаа hэн. Үшөө хубисхалай урда тээ хотын тэрэ үеын засагай үгэhэн участок дээрэ, Владивостогой тэг дунда японойхид тон гоё байшан барилhан юм. Тэрэнь мүнөошье хүрэтэрөө хотын гол гудамжые шэмэглэнэ. Японойхид мүнөө эгээл энэ байшан худалдажа гү, али арендэдэ абахаар бэлэн. Харин мүнөө дээрээ тэдэ урданай КПСС-эй байшангуудай нэгэн соо байрланхай. Японой визэнүүдые үгэхэеэ болихомнай гэжэ занаhанайнь hүүлээр лэ хнзаарай захиргаан энэ байра оложо үгөө hэн.

МОСКВА. Россин зоной хахадынь ариг сэбэрэй эрилтэнүүдтэ харюусадаггүй уhа ууна. Уhанай шанар ариг сэбэрэй албанай хүдэлмэрилэгшэдэй hанаа зобоohоор үнинэй. 1992 оной дүнгөөр 28 миллиард кубометр муухай уhан гол горхонуудта юулэгдэнэн байна. Тэрэ муухай уhан соо хүнэй тархи манаруулдаг зүйлнүүд, хүнгэн металлай дабhануud, нефтепродукт болон бусад хорото үлэгдэлнүүд шэнжэлэлгын үедэ олдоhон байна. Үнгэрэгшэ жэлдэ уhа үгэдэг коммунальная түхеэрэлгэнүүдэй 20, ведомствэнүүдэй түхеэрэлгэнүүдэй 10 процентнь хоро шарыень үгы хээгүй уhа хүн зондо үгэжэ байгаа. Тиигэжэ элдэб халдабарита үбшэн дэлгэрhэн байна.

«Үбшэнүүдые тараадаг ехэ хлортой уhа уужа, олон зон үбшэлнэ,—гэжэ Сысинэй нэрэмжэтэ хүнэй бэе махабадые ба оршон тойронхи байгаалиин ариг сэбэрые шэнжэлдэг институдай директорэй орлогшо Гурий Кроссовский тэмдэглэнэ.—Гэдэhэ доторой үбшэн, шүдэнэй үбшэн болон элдэб хабдарнууд тэдэнэй тоодо ороно». Гадуур эдэ хорото бодосуудhаа бөөри, эльгэн болон дотоодын бусад органууд үбшэлдэг юм.

Багшын булан

БУЛТАНДА ТАНИЛ БҮМӨӨДЭЙ БА БУСАД

МУНГОНОВОЙ «Харьяадаа Хёлгомнай» гэһэн [illegible] бүриад литературын [illegible]ческа зохёолнуудай нэ[illegible]. Мүн ахалагша класста [illegible]тура үзэжэ эхилхэдээ, [illegible]зохёолһоо эхилдэг. Би [illegible]романда хэмжээлшэгүй [illegible] дурладаг хүм: удхань, [illegible]гуудайнь абари зан, хэ[illegible]эргүүд хүдөргэй зоной [illegible]дэлые бодотоорнь ха[illegible] ха юм.

[illegible]нэргэй хамта ажаһуу[illegible]шэнгээр һурагшадтаяа [illegible]дэхэш: хүдөөгэй ажал[illegible] үхибүүдтэ заана ха[illegible]ди. Тэдэнэрэй ухаан бо[illegible] болбосорхо ябадалда [illegible]йхон нүлөө үтэжэ ша[illegible]айхамшагта зохёол. Тин[illegible]абшье багшын дүршэл[illegible]илээд дулдыдаха гэшэ.

[illegible]орай өөрынгөө нютаг [illegible] колхозой ажабайдал [illegible]эд үндэлжэ бэшэһэ[illegible], геройнуудайнь дүрэ [illegible] манда ойлгосотой, [illegible] хэрэгүүдынь тобшол[illegible]үүмжэлжэ шадаха мэдэ[illegible]ө болодогбди. Һурагша[illegible]үлмэр сэдьхэлдэ ялас [illegible]абьяас мэдэрэл түрэдэг, [illegible]таа Ширабон түрүүлэг[illegible] нэгэл ондоохоноор кол[illegible] ударидаа һаа, зоной [illegible]удал нилээд һайжарха [illegible]а гэһэншүү.

[illegible]эн бодолтой һурагшад[illegible]одномпилов Доржо, Цы[illegible]ржнев Нима, Дашапылоо[illegible]ариса, Дугданова Дари[illegible]Цыренжапова Гэсэгма бо[illegible]бусад дээдэ мэргэжэл [illegible]ө Эрхүүгэй университе[illegible] Улаан-Үдын багшанарай [illegible]тудай оюутад мүнөө яба[illegible]бансадагби. «Хүн болохо [illegible], хүлэг болохо уна[illegible]», гэдэгтэл, туханда[illegible]дөө, хэзээшье найдам[illegible] мэргэжэлтэд боложо, [illegible]вонтоёо хамта ажалла[illegible]йха.

[illegible]лууд урагшаа нинидэхэ[illegible] дахуулагшье һунгадаг, [illegible]гтай, ухаатай шубуун [illegible]агша болодог, тэрэнь [illegible] гарагдаг. Манай кол[illegible]муу дахуулагшатай. Тэрэ [illegible]шье харгы гарганагүй», [illegible]жэ фермын харуулшан [illegible]р-Сагаан колхозой ту[illegible]гшэ Ширабон тухай уй[illegible]р тобшолол хэнэ.

[illegible]ахозяйгуудайнгаа эдэбхи [illegible]лые ойлгожо, дэмжэжэ [illegible]ахагүй, болдоможгүй уда[illegible]гшэ байшоо. Тиимэһээ [illegible]бон колхозые ударида[illegible]ндангүй, ажалаа орхихо [illegible] болоо. Тэрээндээ ехээр [illegible]эашьсүй хамнай даа.

[illegible]лагшадни, ойлгоно бээзт, [illegible] зохёолой хүгэй гол ге[illegible]удай дүрэһөө шэлжэн, [illegible]мта болгон, нютагайн[illegible]ажалша зоной зарим тэ[illegible]ажал тухай тогтохо хү[illegible]даа. Юундэб гэхэдэ, ню[illegible]бүхэндэ эдэл геройнууд [illegible] үнэн сэхээр ажаллажа, [illegible] болгоо геройнууд эдир [illegible] наһаяа, хүсэ шадалаа [illegible] байна. Теэд тэдэнэй [illegible]ршье сэгнэшэгүй үнэ[illegible] юрын ажал хэидэшье [illegible]гдонгүй үнгэрдэгынь ха[illegible]гай.

[illegible]ондо эун нютагаараа [illegible]дам, зоной ажабайдал [illegible]хүндэ, зарим газарта эм[illegible]муутай гэжэ ойлгохоор [illegible]а һэн. Эдэрмэгэйхид үб[illegible] орохынгоо урда суглаа [illegible]ихэжэ, үмсэ, хамтагүй [illegible] малайнгаа тэжээл бэл[illegible] тухай хөөрэлдэбэ.

[illegible]тдарай Сандаг гэжэ үб[illegible]ой удаахан саг соо Бил[illegible] намагые хатаалсажа үр[illegible]ехэ сабшалангай газар [illegible]олсоһон зоной урда ингэ[illegible]лэлэбэ: «Мүнөө жэл Бил[illegible]а сабшаха ногоон үгы — [illegible]ондо эун нютагаараа [illegible]дам, зоной ажабайдал [illegible]хүндэ, зарим газарта эм[illegible]муутай гэжэ ойлгохоор [illegible]а һэн. Эдэрмэгэйхид үб[illegible] орохынгоо урда суглаа [illegible]ихэжэ, үмсэ, хамтагүй [illegible] малайнгаа тэжээл бэл[illegible] тухай хөөрэлдэбэ.

[illegible]тдарай Сандаг гэжэ үб[illegible]ой удаахан саг соо Бил[illegible] намагые хатаалсажа үр[illegible]ехэ сабшалангай газар [illegible]олсоһон зоной урда ингэ[illegible]лэлэбэ: «Мүнөө жэл Бил[illegible]а сабшаха ногоон үгы — [illegible]ө үбгэн сэдьхэлээ үбдэһэн дээ[illegible]рэһээ хэлэбэ гэшэ гэжэ һанаа һэм.

Тингэхэ зуураа бодоноб: эдэрмэгэйхид — илангаяа Билхадта үбһэ сабшадагууд һайрамай уһанай үедэ хаана, юугээ бодожо ябадаг байгаа хаб? Саг соонь газараа уһалаа һаа, нимэ байдалда орохошьегүйдөө болохо байгаа бэшэ гү?

Малай бэлшээрини газар адаглан, тосхонине тойроод харахадам, минии мэдэхын анханда ямар байгша һэм, тэрэл хэбээрээ дуурана. Бөөн сагаан хонид бэлшэнэ.

Сэсэн хүнэй хэлэһэн үгэ нюдэндэшье мартагдадаггүй. Үни холо болоо даа. Нэгэтэ Б. Д. Ангархаев В. Ф. Лысов хоёр Эдэрмэгтэ суглаа эмхидхэхэеэ ерээ бэлэй. В. Лысов (мүнөө наһа баранхай) хэлээ агша һэн: «Малайнгаа бэлшээрние юундэ үтэгжүүлнэгүйбта? Шэбхэ адхахаяа яанабта? Үлэн хоохон малтнай талха таряандаа оронгүй яаха юм? Бэлшээриеэ һайн болгоо һаатнай, тоно, мяхан элбэгжэхэ гэжэ өөнэдөө мэдэнэт»,— гэхэдэнь, Буда Дабаевич хэлэбэ: «Һаяар шэбхынгээ саанаһаа харагдахаяа болихот. Египедэй пирамидадал адлинуud, шэбхэтнай болонхой». Тинхэдэнь би бодожо һуугаагша һэм: «Ажал һайнаар хүтэлбэрнлхын тула олоншье ноёд хэрэгтэй бэшэ гээшэл даа».

Тэрэ гэһээр олохон жэл үнгэрөө даа. Теэд газарнайш тэрэл хэбээрээ хэбтэдэг лэ даа. Ураншагуй зондо ухааагүй ноёд үнгэрхэдөө, «целина», «шэнэ газар» гэлдэжэ, ямаршьегүй бэлшээринингээ газарые хахалжа, хүрьһыень урбуулжа хаяад, мүнөө болоходо, газарнай хүндөөр шархатаһан мэтэ, улаан шоройгоор хинсэжэ хэбтэхэ юм. Харамтай!

Нэрлээдшье яахаб, совхозой иэгэ ноёндо хэлэбэб: «Хэды олон хонид тосхоние тойроод, эун бүхэндэ бэлшэнэб? Газарайнь харлашатар. Зүү хаяа һаа, олдохоор болотор мүлжэдэг, хүрьһөөрнь гар хажуураар сабшаһан мэтэ. Шэбхэ адхажа тараагаа һаатнай Аса-Шэбрэй аршаанта уһан шэбхэтэй хамтаржа, талаар тараа һаа, хүрин хилгана хинидэжэ, хамаг хони малтнай хүллэхэл бэлэй даа»,—гэхэдэм: «Шэбхэ үгы гүб даа»,— гэбэ.

Тинхэдэнь: «200 гаран үрхэтэ айлай газаанаа 10 гаран прицеп шэбхэ гараха: ажалай һүүлдэ прицеп табижа үгэбэл, үглөөгүүр болотор шэбхээ ашажа үгэхэ байгаал даа. Уһатай һубагуудые зубшуулаад, шэбхээ тараажархёо һаатнай, хэды зэргэ ногоон ургаха байгаабі»— гэхэдэм: «Энэ ажалаймнай түлөө мүнгэ түлэхэгүй гүб даа»,— гээ агша һэн. Ехэл голхороо һэм.

Мүнөөшье тэрэл хэбээрээ Шэбэрэй уһан талаар урдажа, һубаг эреэн маряан толбонууд болон холоһоо харагдадаг. Газарые үтэгжүүлхэ, ашаг үрьень дээшэлүүлхэ хэрэгтэй гээшэ юм ааб даа. Үглөө эдихэ өөхэнһөө, мүнөө эдихэ уушхан дээрэ гэһээр лэ, мимэл тулюур байдалда булта ороод байна гээшэлди даа.

Гармын Дамдин ехэл холын хараа бодолтой, ажалай түлөө үнэн зүрхэнһөө ороддодог хун гэжэ ойлгоё. Нимэ эдэбхинтэй, урагшаа һанаатай хүндэ ноёд дурагүй, үбгэжөөлые колхозһоо гараха болоторнь шүүмжэлээ хамнай.

Боорини ногооной үрэжэлгүй болоһондо сэдьхэлээ хүдэлгэжэ «ногооной үрэһээ хаятарнь, сабшалгаяа долоон хоногоор хойшолуулая»— гэһэндээ ямар ехэ шүүмжэлэлдэ оробо гэшэб. Үбгэнэй дурадхал зүбтэй бэшэ гү? Уншагшад, булта бодожо үзыт.

Колхозой ажалда хонишоноор бүхы наһаараа хүдэлһэн Бүмөөдэйн дүрэ хэды һайшаалтайб! «...Хуудам сагаан талада буряад эхэнэрэй хони адуулжа ябахые хараа һэн гүт? Тэрэнэй ажалые тиимэшье хүнгэхэн гэжэ бү һанагты. Хонишон бүхэли үдэртөө хүн дээрээ ябадаг.

Хабарай хара һалхиндашье, зунай галдама халуундашье, намарай саһа бороондошье, үбэлэй янгинама хүйтэндэшье, һалан һандангүй, нөөхил хонидоо дахажа ябадаг ха юм даа. Зундаа халуун нарандашье, аадар бороохоошье хоргодохын аргагүй. Үбэлдөө галзуу, дошхон һалхин гам хайрагүйгөөр ямаан дахыень мэдэ[illegible] яһанай хуудаһаар үлеэдэг. Хэзээ талада ябатарнь һалхи шуурган болоо һаань, одоол аймшагтай. Хонид саһа бордоһон соогуур таран гүйлдэхэ, нэгэ тээ хүлдэжэ, зууража, хүхэ шоньн хүнэһэн болоходоо ядахагүй. Хонидой хурьгалжа эхилхэдэ, хонишон унтажа хоноодоггүй шахуу. Һуниндөө хэды дахин бодожо, нарай хурьга абаха, зарим хурьганда һү угжаха, ами үгэхэ. Манай бүряад бүхы хүдэлмэрине дуугайхан хэжэ ябадаг. Тинхэдээ нэгэшье гомдожо гү, али зэмэлжэ дуугархыень дуулахагүйт...»

Хонишон Бүмөөдэй шэнги бүхы эдир залуу наһаяа, хүсэ шадалаа юрын ажалда зорюулһан хэды олон габшагай залуу эхэнэрүүд Буряад нютагуудтамнай бииб, байгаашьеб. Тэдэнэй баатарлиг ажал олонхи ушарта хэндэшье тоологдоггүй үнгэршэдэгынь тон гэмшэлтэй.

Роман доторой колхозой түрүүлэгшэ Ширабон гансахан хониной хайшалалгын үедэ Бүмөөдэйе һанаандаа оруулдаг хамнай даа. Тэрэнэй ажабайдал түрүүлэгшэдэ ямаршье хамаатай бэшэ.

Бүмөөдэй үндэр һүеытэй туфли үмдөөд, үдэшэндөө залуушуулаар хамта клубта ошожо зугаа наада хараха, хүхихэшье дуратай байгаа аалам?

Бүмөөдэйе гансал фермын харуулшан Мухар-Сагаан ойлгоно аун нютагаараа [illegible] зоной ажабайдал [illegible] хүндэ, зарим газарта эм[illegible]муутай гэжэ ойлгохоор [illegible] һэн. Эдэрмэгэйхид үб[illegible] орохынгоо урда суглаа [illegible]ихэжэ, үмсэ, хамтагүй [illegible] малайнгаа тэжээл бэл[illegible] тухай хөөрэлдэбэ.

[illegible]тдарай Сандаг гэжэ үб[illegible]ой удаахан саг соо Бил[illegible] намагые хатаалсажа үр[illegible]ехэ сабшалангай газар [illegible]олсоһон зоной урда ингэ[illegible]лэлэбэ: «Мүнөө жэл Бил[illegible]а сабшаха ногоон үгы — [illegible]ө үбгэн сэдьхэлээ үбдэһэн дээ[illegible]рэһээ хэлэбэ гэшэ гэжэ һанаа һэм.

Тингэхэ зуураа бодоноб: эдэрмэгэйхид — илангаяа Билхадта үбһэ сабшадагууд һайрамай уһанай үедэ хаана, юугээ бодожо ябадаг байгаа хаб? Саг соонь газараа уһалаа һаа, нимэ байдалда орохошьегүйдөө болохо байгаа бэшэ гү?

Малай бэлшээрини газар адаглан, тосхоние тойроод харахадам, минии мэдэхын анханда ямар байгша һэм, тэрэл хэбээрээ дуурана. Бөөн сагаан хонид бэлшэнэ.

Сэсэн хүнэй хэлэһэн үгэ нюдэндэшье мартагдадаггүй. Үни холо болоо даа. Нэгэтэ Б. Д. Ангархаев В. Ф. Лысов хоёр Эдэрмэгтэ суглаа эмхидхэхэеэ ерээ бэлэй. В. Лысов (мүнөө наһа баранхай) хэлээ агша һэн: «Малайнгаа бэлшээрние юундэ үтэгжүүлнэгүйбта? Шэбхэ адхахаяа яанабта? Үлэн хоохон малтнай талха таряандаа оронгүй яаха юм? Бэлшээриеэ һайн болгоо һаатнай, тоно, мяхан элбэгжэхэ гэжэ өөнэдөө мэдэнэт»,— гэхэдэнь, Буда Дабаевич хэлэбэ: «Һаяар шэбхынгээ саанаһаа харагдахаяа болихот. Египедэй пирамидадал адлинуud, шэбхэтнай болонхой». Тинхэдэнь би бодожо һуугаагша һэм: «Ажал һайнаар хүтэлбэрнлхын тула олоншье ноёд хэрэгтэй бэшэ гээшэл даа».

Тэрэ гэһээр олохон жэл үнгэрөө даа. Теэд газарнайш тэрэл хэбээрээ хэбтэдэг лэ даа. Ураншагуй зондо ухааагүй ноёд үнгэрхэдөө, «целина», «шэнэ газар» гэлдэжэ, ямаршьегүй бэлшээринингээ газарые хахалжа, хүрьһыень урбуулжа хаяад, мүнөө болоходо, газарнай хүндөөр шархатаһан мэтэ, улаан шоройгоор хинсэжэ хэбтэхэ юм. Харамтай!

Нэрлээдшье яахаб, совхозой иэгэ ноёндо хэлэбэб: «Хэды олон хонид тосхоние тойроод, эун бүхэндэ бэлшэнэб? Газарайнь харлашатар. Зүү хаяа һаа, олдохоор болотор мүлжэдэг, хүрьһөөрнь гар хажуураар сабшаһан мэтэ. Шэбхэ адхажа тараагаа һаатнай Аса-Шэбрэй аршаанта уһан шэбхэтэй хамтаржа, талаар тараа һаа, хүрин хилгана хинидэжэ, хамаг хони малтнай хүллэхэл бэлэй даа»,—гэхэдэм: «Шэбхэ үгы гүб даа»,— гэбэ.

Тинхэдэнь: «200 гаран үрхэтэ айлай газаанаа 10 гаран прицеп шэбхэ гараха: ажалай һүүлдэ прицеп табижа үгэбэл, үглөөгүүр болотор шэбхээ ашажа үгэхэ байгаал даа. Уһатай һубагуудые зубшуулаад, шэбхээ тараажархёо һаатнай, хэды зэргэ ногоон ургаха байгаабі»— гэхэдэм: «Энэ ажалаймнай түлөө мүнгэ түлэхэгүй гүб даа»,— гээ агша һэн. Ехэл голхороо һэм.

Мүнөөшье тэрэл хэбээрээ Шэбэрэй уһан талаар урдажа, һубаг эреэн маряан толбонууд болон холоһоо харагдадаг. Газарые үтэгжүүлхэ, ашаг үрьень дээшэлүүлхэ хэрэгтэй гээшэ юм ааб даа. Үглөө эдихэ өөхэнһөө, мүнөө эдихэ уушхан дээрэ гэһээр лэ, мимэл тулюур байдалда булта ороод байна гээшэлди даа.

Гармын Дамдин ехэл холын хараа бодолтой, ажалай түлөө үнэн зүрхэнһөө ороддодог хун гэжэ өөлгөё. Үдэшэ орой ажалһаа эсэнхэй гэртээ ерэхэдэнь, галыень түлеэд, сайень шанаад байхадань, ехэл һайн байдаг даа.

Бүмөөдэйн дүрые дэлбэлэн, һурагшадтаяа ехэл удаан хөөрэлдэхэ дуратай байгша һэмдн. Юундэб гэхэдэ, тэрэнэй арьбадхаһан зөөри манай үдэр бүриимнай хоол, хубсаһан болоно гээшэ ааб даа. Манай садхалан дүүрэн шарай, сэнтэй гоё хубсаһамнай хэды хүшэр ажалаар манда хүрэжэ ерэнэб гэжэ һүбэлгэн ухаатай һурагшадни гансатал ойлгогшо бэлэй. Өөрынгөө нютагуудай түрүү хонишод тухай, гэртэхин тухайгаа, тэдэнэртээ туһалжа, өөрынгөө хубита оруулдаг тухайгаа хөөрэгшэ һэн. Бинь багша хадаа бахал жэшээ баримта болгон, өөрынгөө Эдэрмэг нютагта наһаараа хонишоноор ажаллаһан Доржиева Бальжима Шагдаровна тухай, тэрэнэй шэн габьяа тухай һурагшадтаяа хөөрэлдэхэш.

Ажалай габьяагаар 3 ордентой болобошье, нэгэтэшье амаралтада гаража, эунай сагта хүдөөгэй аршаандашье ошожо амарһыень дуулаагүйб даа. Хэлэхэдэш: «Үншэн хурьгадни намгүйгөөр туража үхэшэхэл, хайратай. Хэн таниж, эдэ барһадьемни угжахаб. Хонин бүхэн тад ондоо байдаг юм. Бэе бэедээ адли бэшэ».

Иимэ зоной шэн габьяань юундэшьеб анхарагдангүй, ажаһуудалай шэрүүн долгиндо нэшэгдэн үнгэршэдэг гээшэ. Ядахын сагта дүрэ зурагыень нютагайнгаа музейдэ табижа, залуу үетэндэ намтарыень тобшохоноор һануулбал, хэды һайн бүлэй даа. Нютагаархидтань, дүтынь зондо омогорхол байгаал даа.

Үгһаа малша зоной үхибүүд эхэ эсэгынгээ зүргөөр ябажаш болодог. Малша нэгэ үнэр бүлэ тухай дурдаха хүсэлэнтэйб. Балданай Дандартан гэжэ 14 үхибүүтэй бүлэ, эсэгэнь бүхы наһаараа хони хаража, «мал хараһан—аманда тоһон» гэдэгэй ёһоор, бүхы үхибүүдээ гарыень ганзагада, хүлыень дүрөөдэ хүргэжэ, тэдэнь нютагтаа мэдээжэ фермер-хонишод болонхой, баян бардам жингажа, ажаллажа ябадаг.

Ингэжэ мүнөө хэдышье хатуу үе сагай болоошье һаань, ажалай оньһо зүбөөр олоһон хүн ядаралгүй ажаһуухаһаа гадна, улад зонойнгоо ажаһуудалда хэды ехэ туһа, тэдхэмжэ үгэнэб!

Нёдондо зун ган гасуур, эртын хюруу—бэрхэтэй, малай бүхы эмхи зургаануud, предприятинуud марафондо эдэбхитэйгээр хабаадаа. Тэдэнһээ гадна республикымнайшье зарим предприятинуud хубитаяа эндэ оруулалсаа. Жэшээлхэдэ, «Бурятэнерго», «Бурятавтодор» предприятинуud 100-гаад мянган тухэригүүдые, Элүүрые хамгаалгын министерство хүнгэн машина бэлэглэхэнээ гадуур хүүгэдэй япон фиброгастроскоп абахынь тула 2,5 миллион тухэриг һомолоо. Мүн республикымнай Верховно Соведэй эхэнэрүүдые болон хүүгэдые хамгаалдаг жасаһаа 100 мянган тухэриг, тус жасада хүдэлмэрилдэг Д. Д. Сундарон өөрынгөө зүгһөө 5000 тухэриг оруулһан байна.

Ээдын комбинадай, хүүгэдэй Баян-Голой байшангай коллективуud 100-гаад мянган тухэриг ТМО-гой счедто оруулаа. Тинхэдэ районой һургуулинуud эндэ ехэ эдэбхи үүсхэл гаргаа гэхэ шухала. Мпхайловкын болон Дүтэлүүрэй һургуулинуud 200-гаад мянган тухэриг үгөө. Захаминай пивын завод 50 мянган тухэриг өөр туһалаа.

Ээлжээтэ энэ марафон эмхи ехэтэйгээр, олон зоной хабаадалгатайгаар үнгэрөө.

Закаменскын соёлой байшанда сугларһан зон районой соёлшодой найруулан табиһан концерт хаража, сэдьхэлээ хаһаа һэн. Эндэ нютагай соёлшодһоо гадна, Буряадаймнай дуу, хатарай «Байгал» ансамбль хабаадаа бшуу.

Райондомнай багашуул мүнөө үеын аппаратураар гүйсэд хэнгагдаһан шэнэ поликлиникдээ бүрин түгэс эмнэлгэ абаха аргатай болобо.

Н. ГАРМАЕВА.

ЭЭЛЖЭЭТЭ МАРАФОН— ҮХИБҮҮДТЭ

Гүрэн турын ябуулдаг политикада ба экономикодо хубилалтануудай боложо байхада, хүн зоной, эгээл түрүүлэн ургажа ябаа үетэнэй, элүүр энхэ тухай һанаата болохо гээшэ обществын саашадаа хүгжэхэ ябадалда тон ехэ нүлөө үзүүлнэ. Ямар хүнүүдые мүнөө хүмүүжүүлэн табиһабибди—тэрээнһээл гүрэн түрымнай, обществын ерэдүй дулдыдаха. Һүүлэй 2—3 жэлэй туршада эхэнэрнүүдэй нарайлха үшар мэдэрмээр үсөөрөө гэжэ статистика харуулна. Энэньшье ойлгосотой. Гэбэшье хоёр жэлэй урда Россин Федерацийн Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэ бүлын ба гүрэнэй демографическа политикын талаар ажал ябуулха комитет байгуулагдажа, регионуud бүхэндэ өөрын таатай программануud табигдаһан байха юм. Тэрэнэй ёһоор, нарай нялха хүүгэдэй эхын умайһаа унажа ябахадаа гү, али акушерско-гинекологийн албанай хангалтагүй хүдөлмэрилэ болжо хосорхо, түрэхэ эхэнэрнүүдэй үбшэлдэг ушарнуud усадхагдаха аабза гэһэн найдал түрэһэн байгаа.

Иимэ программа Захааминдашье табигдаһан байна. Санкт-Петербургын НИИ-гэй педиатриин институтай эрдэмшэнжэлэгшэд профессор Н. Веселовой хүтэлбэрилгэ доро хоёр жэл соо шэнжэлэлгэ хэжэ, тус программа зохёоһон юм. Закаменскын территориально-медицинскэ нэгэдэлэй ахамад врач Б. В. Бандеев, хүүгэдэй врач Т. Б. Рампилова гэгшэд программа зохёон табилгада хабаадалсаһан байна. Тиин райбн дотор акушерско-гинекологийн болон педиатриин алба́най хүдэлмэрине һайжаруулха зорилго табигдаа һэн. Теэд эндэ ганса эмнэлгын аргануудые һайжаруулха бэшэ, харин медицинын материально-техническэ үндэнэ һуурине һайжаруулха, диагностическа болон эмнэлгын шэнэ аппаратураар хангалга шухала болоо.

Районой элүүрые хамгаалгын материально-техническэ үндэнэ һуури тухай хэлэхэ болоо һаа, энэнь тон муу байдалтай гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Районой поликлиникын байшан аяар 1958 ондо баригдаһан юм. Энэ байшангай нэгэдэхи дабхарай таһалга соо хүүгэдэй консультаци байрлаһа. Харин хүүгэдэй поликлиникын болон һүнэй кухнийн байрлаха байра бариха тушаа гушаад жэл соо хөөрэлдөөн үргэлжэлһөөр байгаа юм.

Одоошье даа, энэ хүшэр хүндэ үе сагта Захаминай медицуud хүүгэдэй хоёр дабхар поликлиникэтэй болобо. Эндэнь үдэрэй стационар, физиотерапийн кабинет, һүнэй кухни гэхэ мэтэ байха. Хүүгэдэй эдсэ хоол худалдаха магазин нэгэдэхэ хараалагдана.

Теэд тус поликлиникын нэгэдэбэшье, хэхэ, бүтээхэ, хүсэндэнь хүргэхэ юумэн захагүй олон байшаба. Тиимэнээ Захаминай территориально-медицинскэ нэгэдэл «Үхибүүд, таанадтаа» гэһэн уряа доро телерадиомарафон үнгэргэхэ гэжэ шиидээ һэн. Энэнһээ урда тээ манай райондо хэдэн телерадиомарафон үнгэргэгдэһэн байгаа. Тус марафоной ашаар сугларһан 2 миллион 886 мянган тухэриг мүнгөөр эм домуud, медицинын тухеэрэгнүүд, аппаратура худалдан абтаха болоно. Районой бүхы эмхи зургаануud, предприятинуud марафондо эдэбхитэйгээр хабаадаа. Тэдэнһээ гадна республикымнайшье зарим предприятинуud хубитаяа эндэ оруулалсаа. Жэшээлхэдэ, «Бурятэнерго», «Бурятавтодор» предприятинуud 100-гаад мянган тухэригүүдые, Элүүрые хамгаалгын министерство хүнгэн машина бэлэглэхэнээ гадуур хүүгэдэй япон фиброгастроскоп абахынь тула 2,5 миллион тухэриг һомолоо. Мүн республикымнай Верховно Соведэй эхэнэрнүүдые болон хүүгэдые хамгаалдаг жасаһаа 100 мянган тухэриг, тус жасада хүдэлмэрилдэг Д. Д. Сундарон өөрынгөө зүгһөө 5000 тухэриг оруулһан байна.

Ээдын комбинадай, хүүгэдэй Баян-Голой байшангай коллективуud 100-гаад мянган тухэриг ТМО-гой счедто оруулаа. Тинхэдэ районой һургуулинуud эндэ ехэ эдэбхи үүсхэл гаргаа гэхэ шухала. Мпхайловкын болон Дүтэлүүрэй һургуулинуud 200-гаад мянган тухэриг үгөө. Захаминай пивын завод 50 мянган тухэриг өөр туһалаа.

Ээлжээтэ энэ марафон эмхи ехэтэйгээр, олон зоной хабаадалгатайгаар үнгэрөө.

Закаменскын соёлой байшанда сугларһан зон районой соёлшодой найруулан табиһан концерт хаража, сэдьхэлээ хаһаа һэн. Эндэ нютагай соёлшодһоо гадна, Буряадаймнай дуу, хатарай «Байгал» ансамбль хабаадаа бшуу.

Райондомнай багашуул мүнөө үеын аппаратураар гүйсэд хэнгагдаһан шэнэ поликлиникдээ бүрин түгэс эмнэлгэ абаха аргатай болобо.

Н. ГАРМАЕВА.

Ворини аймагай Удын участково больницада 1 врач, 10-медицинскэ сестрануud эб нэгэн хүдэлжэ байдаг. Тус [illegible]ниные даагша Эльвира Эдуардовна Лхасаранова 1986 [illegible] Москвагай 2-дохи медицинскэ Пироговой нэрэмжэтэ [illegible]итут дүүргэһэн намтартай. Тэрэ участково врачаар гур[illegible]хи жэлээ хүдэлжэ, зондоо хүндэтэй болонхой.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: нютагай зондо хүндэтэй болоһон врач Э. Лхасаранова.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

Архи—ами наһанай дайсан

ТЭМСЭХЭ АРГА БИИ ХАШ...

Архидалга болон алкоголизмтай тэмсэлгэээ дахинаа һэргээжэ, мүнөө үеын байдалтай таараалдуулан, шэнэ хүсэ нэмээжэ, манай ажабайдалда шунахай шоно мэтээр шурган орооһон архние хороожо, хүн зонние, илангаяа залуу үетэнние, гэрэлтэ ерээдүйдэнь үнэншүүлжэ, урагшаа һанаатайгаар хүмүүжүүлжэ эхилээл гэһэн удхатай бэшэгүүд манай редакцида һүүлэй үедэ ерэдэг, мүн хүнүүд телефонооршье хонхолодог болонхон.

Һүүлэй үедэ Улаан-Удэ хотымнай магазин бүхэндэ шахуу үнгын зүйлэй, элдэб сэнтэй улаан, сагаан архи, спирт гэхэ мэтэ дүүрэшэнхэй. Тинхэдэ үглөөнһөө оошорто зогсожо гү, али «нюргаар» архи абагшад колхозно дэлгүүр дээрэ, магазинуудай үүдэндэ зогсожо, мүн гэртэнээшье архи худалдажа, хүнүүдэй «гашуудал» дээрэ баяжажа үргэлжэлһөөр.

Россин Президент Б. Н. Ельцин эд хэрэглэмжын дэлгүүрые саашадань хүгжөөхэ зорилготойгоор үшөө үнгэрһэн жэлэй январь һара соо сүлөөтэ наймаан тухай Зарлиг гаргаа һэмнай. Энэ Зарлигһаа боложо, юумэ худалдалга огто хоригдохёо болижо, хонжоо наймаашад элдэб арга хэрэглэн, архи худалдажа, өөртөө олзо оршо оруулжа эхилээ бэлэй. Манай эндэ архи худалдалгые гуримшуулха, архидалгатай тэмсэхэ талаар республикын хэмжээнэй тогтоолнуud баталагдаа гээшэ бэд даа. Теэд тэдэнэй Россин Президентын Зарлигтай хүсэрхэлдэжэ, илажа шадахагүй байһаниинь харамтай. Миниг һанахада, энэ архидалга гэжэ аюулта үбшэлһөө хүн зонние абархын тула Росси гүрэн түрын хэмжээнэй таарамжатай Зарлиг абажа, хүсэндэнь оруулаа һаа, һайн байгаа. Юуб гэхэдэ, урданай архидалгаг заншалтай мүнөө бүри огсом дошхоноор һөөргөө тэхэрин бусажа байна. Үйлсөө элдэб һаһанай һогтуушуул олошороо, шал мяхан болотороо архидаһан заршамашуулай газаа һандали дээгүүр гү, али булан бушаагаар һанаа амарханалр унтажа хэбтэхэ ушарнуud олошороонхой. Мүн тинхэдэ архи уугаад, арһа мяхандаа багтахаяа болиһон залуушуул сэгээн сагаан үдэр дунда гэхээр хүнүүдые тононо, сохиню, аланашье. Бидэ өөнэдөө энэ байдалые үни тэсэжэ байнгүй, тэмсэл хэжэ эхилхэ гээшье һаа, хүсэгүйбди.

Миниг һанахада, СССР-эй Президент байһан М. С. Горбачевой 1985 ондо гаргаһан Зарлигые энэ хүшэр хүндэ, сагта үшөөл хүсэндэнь үлөөгөө һаамнай, муул болохогүй һэн хаш. Үүй гэхэдэ, арад зон тус Зарлигые халуунаар угтажа, энэ муухай хорото үбшэнһөө олонитые аргалха хэрэгтэ хамсыгаа шуужа оролжожо байгаа бэшэ һэн гү? Архида шунахайржа орооһон архиншадһаа эхилээд, энэ муухай унданай амта һая мэдэржэ байһан хүнүүд хүрэтэрөө өөнэдыгөө хажуу тээһээ хаража, шүүмжэлжэ, зүб замдаа орожо ядаһаар байтарнь, хүн зоной дэлгүүрэй экономикын шэдитэ нюусатай һаял таниижажа, һонирхолойнгоо жолоое татажа үрдеэгүйхэн байтарнь, дахин лэ архида харгы нээжэ, ехэл алдуу гаргажа байна хабди...

Үнгэрһэн һарын тэн багаар Улаан-Удын Советскэ районой захиргаанай дэргэдэхи медицинын аргаар тэлэрүүлгын байшан ошожо, эндэ хүдэлдэг, мүн һогтуугаар ябатараа эндэ орооһон хүнүүдтэй хөөрэлдэжэ, тэдэнэй һанамжануудтай хубаалдаа һэм.

Энэ байшан Улаан-Удын түмэр харгын вокзалһаа холо бэшэ оршодог юм. Досоонь ороходо, бүрэнхы, хон-жэн... Үүдэнэй хажууда, үндэр хаалтын саана дежурна инспектор, милицийн сержант Саян Бадмаевич Цыбенов телефоноор хонходожо һууба. Энэ хүмнай тэлэрүүлгын энэ байшанда долоон жэл хүдэлжэ байна.

— Миниг үшөө 1986 оной апрель һара соо эндэ хүдэлхэеэ ерэхэдэ, архи ууха дуратайшуул 1985 ондо абтаһан «Архидалга болон алкоголизмтай тэмсэлгэ» гэһэн Зарлигһаа айхаяа болижо эхилжэ байгаа. Энэ зарлигай һаял хүсэндөө ороод байхада, хахад жэлэй туршада, тэлэрүүлгын байшан соо ехэл намдуу байдал тогтоо һэн гэжэ намтай суг хүдэлжэ байһан нүхэдни хөөрэдэг. Харин мүнөө архидалга даншье һаа мундуугаар һүжэржэ байна гэхэдэ, огто алдуу болохогүй. Илангаяа залуу үетэн [illegible] муухай заншалтай болоо. Энэ манай байшан [illegible] байхадаа 35-һаа доошо наһатай хүнүүд өөрыгөө муу талаһаань харуулдаг. Эндэ ерэһэн хүнүүдэй олонхинь лэ 1955—68 онуудта гүрэнэн байдаг.

— Хүнүүдэй, илангаяа залуушуулай архидалгатай тэмсэхэ арга бии гээшэ гү?

— Эгээл мүнөө, архи худалдалгын хизаарлагдаагүй, гуримшуулагдаагүй байһан сагта ганса милиций ямаршье тэмсэл хээ һаа, хүшэ хүрэхэгүй. Энэ хамгын хүсэн хэрэгтэй. Тинхэдэ һогтуугаар үйлсөөр ябаһан хүнүүдтэ, тэлэрүүлгын байшанда орогшодто тусхай яла тохохо хэрэгтэй гэжэ һананаб. Яла түлэлгые ехэл «хүйн», таарамжатай болгохо шухала.

— Залуушуул сооһоо абаад харахада, имагтал ямар ажалтай, юу хэдэг хүнүүд милицидэ тулалданаб?

— Хонжоо наймаашад. Эдэ хүнүүднай манай тоходог 5 мянган түхэригэй ялые мүнгэн гэжэ тоолодоггүй: харманн сооһоо ехэл дээрэлхүүхэнээр мүнтэ шэдэжэрхёод ошодог гэхэдэ болохо. Тэдэнэр үшөө үглөөдэрыньшье һогтуугаар баригдаа һаа, хамаагүй, һэншье гэнгүй яла түлэжэрхихэ юм. Харин ямар нэгэ предприятида хүдэлдэг хүн милицийтэй хоёрдохиёо тулалдадагүй шахуу. Тинхэдэ студент хүбүүд стипендиее абаад, архидаад баригдадаг.

— Танай даадаг участок— Советскэ район, ехэл гээшэ ааб даа. Һогтуу хүнүүд хаана олоор тулалданаб?

— Колхозно дэлгүүр дээрэ, тэндэһээ урагшаа Үдэ голой эрьеэр, вокзалнуud дээрэ, ресторануud соо һогтуушуул олон байдаг.

— Хэдэн тоо баримта дээрэ тогтожо, танай байшанда хэдэн һогтуушуулай ородог тухай хөөрыт.

— Россин Президент Б. Ельцинэй сүлөөтэ наймаан тухай Зарлигай үшөө гаргаагүйхэн байха сагтай мүнөө жэлэй түрүүшын 5 һарын дүн жэшэе. 1991 ондо 5 һара соо 2614 хүн, 1993 ондо 2610 хүн манай тэлэрүүлгын байшанда ороо. Үнгэ

ЗАХААМИНДА БОЛОҺОН НАЙР НААДАН

Манай Хамнинин АКХ-да июнинин 25-да болоhон найр наадан Захааминда үнгэргэгдэhэн хонгоодорнуудай уулзалгатай тудалдаба. Хамнинин АКХ-да Бүргэ оролсодог гэжэ мэдээжэ. Аяар холын Алайрай делегаци манай айлшад боложо ерэhэн байна. Эдэнэй дунда уласнооронды классай спортын мастер, Буряадай, РСФСР-эй, СССР-эй, Европын чемпион, мүн дэлхэйн томо хотонуудта болоhон уласхоорондын мүрысөөнүүдтэ нэгэнтэ бэшэ илажа гараhан суута барилдаашан Олег Алексеев ябалсаа. Энэ хүбүүмнай Буряад Республикынгаа нэрые холуур суурхуулhан, алишье таларааа ехэ бэрхэ, буряадаараа эрхим найнаар хөөрэлдэжэ шадаха хүн байна. Айлшаднай Алайрай суута ёохор хатаржа, мүн шэнэ дуунуудые, хатарнуудые гүйсэдхэжэ, Түбшэнэй-Ганга дээрэ найрта сугларhан Хамни, Бүргын зоннине хүхеэhэн, баясуулhан байна. Айлшадта эндэ тусхай шан барюулагдаа.

Бүргэ, Хамнинин ураи hайханай бүлгэмэйхид бэлиг шадабаряа мүн лэ харуулhан байна. Хамниин Андрей Викулин буряад дуу гоёор дуулажа зоннице баясуулба. Баяристнуудай Б. Цыбенов, Б. Соктоев гэгшэд баяан дээрэ бэрхээр наадабад, Екатерина Соктоева шэнэ буряад дуунуудые уянгатай hайханаар дуулаба. Бүргын hургуулиин hурагшад гоё hайхан хатарнуудые ольhотой, абьяасатайгаар гүйсэдхэжэ олондо hайшаагдаа. Бүргын хүүгэдэй саадай, клубай хүдэлмэрилэгшэд, нютагай залуушуул ёохор хатараа. Галина Ринчинова ирагуу гоёор дуулажа, түрүү hуури эзэлжэ, хонин шанда хүртэбэ. Энэ шан Бүргын модоходой бригада тогтоohон байгаа.

Мүнөө барилдаан тухай хэдэн үгэ. Һурагшадай мүрысөөнэй hүүлээр, ехэшүүл хоёр шэгнүүртэ барилдаhан байна. Түрүүшын хүнгэншэг шэгнүүртэ Бүргын хүбүүд булта илаба. Эдэ хэд бэ гэбэл, Даша-Бимба Дариев, Будажаб Тубшинов, Володя Батуев гэгшэд болоно. Хоёрдохи хүндэшэг ба хүндэ шэгнүүртэн хамта барилдаа. Эндэ Будажап Тубшинов абсолютна чемпион болобо. Владимир Батуев, Гарма Дамбаев гэгшэд шангай hуурида гараа. Абсалютна чемпион Б. Тубшиновта, Олег Алексеевэй тогтоohон тусхай шан—15 мянган түхэриг — барюулагдаа. Манай нютагай хүбүүн «Бурятия» газетын редактор В. Бадмаев, Олег Алексеев, нютагай хүбүүн, Буряадай арадай депутат Владимир Соктоев гэгшэд илагшадта шангуудые барюулhан байна.

Волейбол наадалгаар Бүргын басагад түрүү hуури эзэлбэ. Олег Алексеев барилдаанда илаhан табан хүбүүдээр нүхэр ehоной мүрысөө үнгэргэжэ, сугларагшадые баясуулба. Мүнөө Захааминай аймагай «Сурхарбаан-93» тухай тон богонёор хөөрэхэ hанаатайб. Июнинин 26-да Дүтэлүүр hууринай зүүн тээ оршодог Мойhото гэжэ газарта «Сурхарбаан-93», «Хонгоодорнуудай наадан», Буряадай Республикын тогтоhоор 70 жэлэй ойн hайндэр болобо. Үглөөнhөө үүлэтэйшэг байбашье, наран шаража эхилээ hэн. Найр нээлгын баяр ёhололой hүүлээр концерт эхилээд, хэдэн шэгнүүрэй барилдаашадай тулалдаад байхада, үдэрэй тэн багаар тэнгэри үүлэтэжэ, бороо орожо эхилбэ. Тиибэшье 14 часай үеэр бороо зогсожо, наадан үргэлжэлбэ. Найрай үедэ ракетээр хоёр удаа буудажа, Агууехэ Чингис-хаанай сэрэгүүдэй ерэжэ ябаhан тухай аймагай гулваа Бата Цырендондокович Семенов нигэжэ зондо хандаба: «Чингис-хаанай сэрэгүүд ерэжэ ябана, харагты! Харгы гаргажа үгэгты! Чингис-хаанай арбан сэрэгшэд ерэжэ ябана!

Арбан шиираг хүбүүд Чингисэй туг баринхайнууд гүйлгэлдэжэ ерэбэ. Тэдэнэр Сурхарбаанда, Хонгоодорнуудай нааданда Чингис-хаанай эльгээhэн амаршалгын бэшэг асаржа, концертын тайзан дээрэ зогсожо байhан Захааминай захиргаанай гулваа Бата Цырендондоковичто барюулба. Гулваа тэрэ бэшэгые найрта хабаадагшадта уншажа үгэбэ. Чингис-хаанай сэрэгшэдэй, Хонгоодорнуудай нааданая хүндэлэлдэ «Ехэ түүдэг» тайзанай урда носоогдожо, сохор наадан эхилээ hэн.

Захааминда Монголhоо, Алайрhаа, Ахаhаа, Түнхэнhөө, Агаhаа, Усть-Ордаhаа бусадшье найлшад олоор ерэжэ, дуу, хатараа дэлгэhэн байна. Аха, Түнхэнhөө ехэ бэрхэ, шуран солбон барилдаашад ерээ. Эдэнэй олонхинь хэдэн шэгнүүртэ чемпионууд болоо. Үлэгшэнэй хүбүүн, спортын мастер уласнооронды хэдэн мүрысөөнүүдтэ илажа гараhан Гомбо Шагдаржапов өөрынгөө шэгнүүртэн соо илалта туйлаба. Хүндэ шэгнүүртэн соohоо Европын чемпион Олег Алексеев бусадhаа шалгараа. Эдэнэр тус тустаа хонин шагналда хүртэбэ. Буряад барилдаагаар түрүү hуури эзэлхын түлөө шанга тулалдаан болобо. Һагшагдаhагшагдаhаар, спортын мастер Гомбо Шагдаржапов, Уласнооронды классай спортын мастер Олег Алексеев хоёр үлэшэбэ. Эдэ хоёрнай удаан саг соо өөрынгөө арга дүрые гаргаба даа. Гомбо бар хүсэтэй Олегэй барисаhаа хэдэн удаа мүлтаржа, нютагайхидаа хүхеэгээ hэн. Тиигэжэ байтараа, Европын чемпион Гомбын хүлые гансата саб шүүрэн татажа, газарта унагааба. Эндэ Олег Алексеев Сурхарбаанай чемпион боложо, морин хүлэгөөр, шагнагдаба. Энэ хүлэг морин шагналые Хултагын АКХ тогтоогоо ха. Гомбо Шагдаржаповта үнгэтэ телевизор хүртөө.

Энэ Сурхарбаанда «Эмниг мори hургалга» гэhэн наадан Захааминда түрүүшынхеэ үнгэргэгдөө. Ямар АКХ-гай команда богони саг соо үреэ мори ургадажа гү, али салмадажа (хүлдэнь аргамжа оруулжа) баряад, хазаарлаад, эмээллээд, мордожо булгюулнаб, тэрэ команда түрүү hуури эзэлхэ ёhотой байба. Команда бүхэнhөө гурбан хүбүүд хабаадаа. Зарим команда тон ядуугаар урга хаяна, салма татана. Һургагдаагүй эмниг үреэе барижа, эмээл тохоод, уламыень шангаар татахадань, тэрэнь эрхэжэ газарта унаха юм. Харин мэргэжэлтэй үреэ мори hургагшад уламыень hулашагаар татадаг байха. Дахин найр дээрэ үреэнүүдые эмээллэнгүй зайдаар унажа булгюулбал, тон hонин байгаа. Һаhан морине хабшаад, дэлhэнhээнь баряад hууhан хүн унадаггүй. Үреэдэ эмээл тохожо, уламынь татахада, шуhа hудаhаниинь хаагдажа, нервэнь hуларжа, мууража унадаг ха юм. Энэ мүрысөөндэ зарим хүбүүд эрхимээр үреэ барижа, булгюулжа зоной hанаа ехээр зобоогоо, хүхеэгээ. Аэропорт шадар мори урилдаан боложо, Михайловкын (Сээжэ) хүлэг урда гараа гэжэ тиишэ ошоhон хүн хэлээ hэн. Мүн hур харбаан боложо, эхэнэрнүүд соohоо Үлэгшэнэй hургуулиин hурагша нэгдэхи hуури эзэлээ. Нигэжэ Захааминда Сурхарбаан-93, Хонгоодорнуудай наадан, Буряад Республикын 70 жэлэй ой тон ехэ баяр баясхалантайгаар, угаа гоёор үнгэргэгдэбэ гээшэ.

С. ЦЫБЕНОВ.

Аяншалга

ВЛАДИВОСТОГҺОО БРЕСТ ХҮРЭТЭР

Биологийн эрдэмэй кандидат Александр Михайлович Шевцов нёдондо болотор Ставрополийн эрдэм-шэнжэлэлгын институтда эрдэмтэ ахамад хүдэлмэрилэгшөөр ажалладаг байhан юм. Брестын бэхилэлтын сүлөөлэгдэhөөр 50 жэлэй ойдо зорюулжа, тэрэ «Владивосток — Брест» гэhэн аяншалгада үбэлэй эсэс багта гараhан юм.

А. М. Шевцов Примори, Хабаровскын хизаар, Амарай, Шэтын областнуудаар ябажа гараад, мүнөө Буряад ороп соогуурнай аяншалжа ябана. Тэрэ аяншалгынгаа зуудахи үдэрые Загарай тосхондо уггахадаа, районой дайнай ба ажалай ветерануудтай, редакци соо газетын хүдэлмэрилэгшэдтэй уулзаhан байна. Манай штатнабэшэ корреспондент А. Трофимова нүхэр Шевцовтой уулзажа хөөрэлдөө.

— Александр Михайлович, юрын бэшэ аяншалгынгаа ушар удха тухай хөөрэжэ үгыт.

— Дайнай эхилхэдэ, би 14-тэй байгааб. Беларусида ФЗО-до hуража байгаа хүм. Дайнай хохидол, илалтын баяр гээшые мэдэхэб.

Аяншалгаяа юундэ Брестын сүлөөлэгдэhэндэ зорюулаабта гэжэ асууха байхат. Юундэб гэхэдэ, Брестын бэхилэлтые хамгаалагшад дайсанай сохилтодо эгээл түрүүн ороhон гээшэ. Брестые хамгаалжа байhан нэгэ хүн бүхэн 10 фашистын урдаhаа бодоhон, манайхинай сохилтые даажа ядаhан немецүүдэй гэдэргээ сухариха тухай захиралтын үгтэhэн тухай тэдэнэй штабай документнүүдhээ, hүүлдэ мэдээ hэмдэ. Ородуудтай эхилhэн дайнайнгаа горитой шуhа адажа байhанние дайсад тихэдэ гансата ойлгоhон гэхэ. Тиимэhээ ябагаар аяншалгаяа юундэ Брестын сүлөөлэгдэhэнэй ойдо зорюулhыемни ойлгоо аабзат.

— Ойлгобо даа. Аяншалгатнай хэр зэргэ үнгэржэ байна?

— Үдэртэ би дунда зэргээр 37 километр гаталдаг байгааб. Түрүүшээр ехэ хүндэ hэн. Үе мүсынгөө үбдэжэ эхилхэдэ, бирахагүймни ха даа, болёо hаамни дээрэ ха тэжэ hанахашье ушар болоо. Тэрэ мүртөө түрүүшээр харгыгүй гозараар ябаа хүм. Тиигэhээр ябатараа дадажа, хоёрдохи амисхаалай мүндэлhэндэл, гэнтэ шадал тэнхэ ороо hэм. Тиигээд лэ аяншалгаяа үргэлжэлүүлээ hэмби. Примориин хизаараар 20 үдэр соо алхалааб. Сэлмэг хүхэ тэнгэри, ялагар ялагар наран, хабарые дахаhандал ябаа hэмби.

— Александр Михайлович, хүлисэгты. Ямаршье хэмжэ ябуулгада мүнгэн хэрэгтэй ха юм. Танда спонсорнууд гэжэ биз гү?

— Аяншалжа ябаhан замдаа уулзаhан лэ хүнүүдни спонсорнуудни гээшэ. Тэдэнэр намайе али болохоор эмжэнэ, туhална. Ямар нэгэ даргын туhалхые арсаhан нэгэнье ушар байгаагүй. Хонохо, хоол бариха, уулзалга үнгэргэхэ газарнуудыемни эмхидхэжэ үгэдэг.

— Манай райондо уулзалгануud болоо гү?

— Эхилхэдэ тэй хонооб. Горхондо, Загарайда уулзалганууд үнгэргэгдөө. Загарайда 100-дахи үдэрөө үгтаhанаа хэзээдэшье мартахагүй хаб. Үхибүүдэй Уласнооронды үдэрые мүн лэ эндэ үгтааб.

— Аяншалгыетнай хэн эмхидхээ юм бэ?

— «Ставропольская правда» газетын хүдэлмэрилэгшэд Владивостогтохи, нүхэдөө намда али болохоор туhалыень гүйhан байгаа. Тиихэлээрнь «Красное Знамя» газетынхан замаймы эхиндэ ехэ эдэбхитэйгээр, туhалжа, хэрэгтэй бүхы документнүүдээр намайе хангаhан байна. Тэрэнэйнь ашаар спонсорнууд олдоно.

— Замдаа ямар ажал хэлэбта?

— Уулзаhан хүнүүдэйнгээ фото-зурагуудые суглуулнаб. Олон хүнүүдтэй зурагаа хамта абхуулнаб. Һүүлдэ альбом хэхэ хүм. Тэрээнhээ гадна тэмдэглелнүүдые бэдэнэб.

Юумэ хаража, аддаб хүнүүдтэй уулзажа ябахада, hонин лэ байна.

Үшөө 15-тай үхибүүн ябахадаа, «Брестская крепость» гэжэ ном уншаад, бүхы орон соогуураа аяншалжа, дабаhан замаа Герой-хото Брестдэ, тэрэнние хамгаалагшадта зорюулхаб даа гэжэ hанаагша hэм.

«Тиигэжэ ябаhаншни ямар удхатай юм даа?» — гэжэ зарим нэгэн hурадаг.— «Ямаршье удха үгы аалб даа. Зүгөөр дүрасхаала гэжэ байдаг юм. Дайнай түрүүшын үдэрнүүдтэ алдалан уизагшадай тоо ямаа олон гээшэб. Эдэнэрэй дүрасхаалда зорюулнаб гэгшэб.

— Алас-Дурнын болон Сибириин хүн зоннине ямар гэжэ харабат даа?

— Айхабтар хүндэмүүшэ, hайхан сэдьхэлтэй, сэбэр сэхэ хүнүүд байна.

— Олон нютагуудаар ябажа байхадатнай, зоной байдал ямар гэгшэб?

— Хаананье хадаа хүн зомнай ехэ хүндэ байдалда алаhуулна гэжэ ажаглааб. Иимэ баян хизаарай хүнүүдэй хүшэр хүндэ байдалтай байхань гомдолтой байна. Байра байдалыньшье hайн бэшэ даа...

— Интэжэ ябахадаа, сэдьхэлтнай ханана гү?

— Аргагүй ехээр ханана. Замдаа зарим үедэ хүдэлмэрилэгшэдтэйшье уулзадагби. Дайнда дайрагдаагүй гэр бүлэ гэжэ үгыл шахуу байна даа. Дайн тухай, тэрэнэй үлэдэлтэй тухай залуу үе мартахагүй байха. Амталан сагай үедэньше дайнай геройнуудтал адли болохые оролдодог зон байхал байна.

— Һайн даа, Александр Михайлович. Замайтнай урагшатайгаар үргэлжэлхые хүсэе!

Спорт Спорт Спорт Спорт

АБАРГА БҮХЫН АЖАБАЙДАЛЬАА

Түнхэнэй абарга бүхэ Дугар-Намсарай тухай хүнүүдэй үльгэр шэнгээр хөөрэлдэхэдэ ходо hонирхон шагнадаг бэлэйб. Энэ хүмнай 100-гаад жэлэй урда тээ Эрхүү ехэ голой хойто бэедэ оршодог Шарhан гэжэ нютагта ажаhуудаг байгаа.

Тэрэнэй гэрэйнгээ ханые долоон түхэреэн модоор, үүдыень нэгэ зузаан хабтагайгаар дархалжа байхыень хараhан хүршэ hуудаг нүхэдынь «нэгэ модоор үүдэ хэдэггүй юм» гэжэ хэлэhэн гэлсэдэг. Дугар-Намсарай тэрэ дороо үүдэнэйнгээ хабтагай хажуу тээhээнь нэгэ бага сабшажа хаяад, нарин хабтагай нэмэжэ үгэhэн юм гэлсэдэг. Тэрэнэй газаахи хорёо, хашаагайнь бахананууд хүнэй тэбэрижэ арай гэжэ хүрэхэ бүдүүн шэнэhэн модоор амалагдажа hуулгагдаhан байгаа.

Нэгэтэ Монгол ороной хилын хажуудахи Мон нютагhаа Эрхүү хотодо морин шаргаар наймаа хэхэеэ ерэhэн хүн бусаха харгыдаа Дугар-Намсарайн эхэ, эсэгэдэ оробо гэхэ. Тэрэ морнёо амаруулжа эдеэлүүлээд, хүллэхэ гэхэдэнь, шарга дээрэнь байhан шаргын поодорзо, мүн тэргын сахариг хэхэ (арбаад гаран метр утатай, 8—10 сантиметр үргэн, 10—12 миллиметр зузаан), хүндэ гэгшын түмэр үгы болошоод байба. Наймаашан арай гэжэ ашаhан энэ хүндэ түмэрыемни хэн лажа абаашаба гээшэб гэжэ ехэ гайхаба. Тэрэнэй сэргэ тээшэ харан гэhээнь, тэрэ түмэрөөрнь шэнэhэн бүдүүн сэргэ узуурhаань абаад оройдоо хүрэтэрээ орёогдоод байба.

Айлшанай гайхан тогнон хойшоо харахадань, hаял нэйма наhа гүйсэжэ ябаhан Дугар-Намсарай хүбүүн дүнэн томо сарые гэдэhэнhээнь үргөөд, хорёогой саана табижа байгаа гэхэ. Эдэ бүгэдые хаража, уур сухалаа хүрэhэн айлшан «Танай хүбүүе хаанда дуулгахаб, абааашуулхаб, таанад үхибүүгүй үлэхэт» гэжэ эхэ, эсэгыень ехээр айлгаhан юм. Эсэгэнь хүбүүндээ хэлэжэ, сэргэдэ орёоhон түмэрыень hөөргэнь жиилгүүлжэ, хоёр-гурба нугалуулжа, шаргадань ашуулhан байна. Гэбэшье айлшаниинь харгыдаа гарахынгаа урда тээ Дугар-Намсарайн эхэ, эсэгые эльдэбээр айлгажа, олон жэлэй туршада энэ айлайхиhаа эдилгэ абадаг байhан гэлсэдэг. Хүбүүгүй үлэгшэбибди гэжэ hанаагаа ехээр зобоhон тэдэнэр наймаашанай эрниhэн лэ юумыень үгэдэг байгаа.

Эрхүү мүрэнэй хойто ба урда таладань ажаhуудаг хүнүүд зунай сагта уhаяа hалаар гаталдаг байhан гэхэ. Нэгэ зун уhан үерлэжэ, хоёр эрье холбодог тэрэ hалань урдажа, хайр шулуутай газарта торожо тогтобо. Уhанай татажа, бага болоходо, тэрэ hалань хуурай элhэн дээрэ үлэшоо. Нютагай хүнүүд олороо сугларжа, тэрэ hалаяа мори, сарнуудаар шэрэжэ уhанда гаргаха гэжэ ядаад орхибо. Хүнүүдэй хойто үглөөгүүр хаhан гэhээнь, тэрэ ехэ hала-онгосонь түрүүнэй байрадаа асарагдажа, гүнзэгы уhан дээрэ табигдаhан байба. Зоной ехэ гайхалдажа, ошожо харан гэhээнь гансахан хүнэй ябаhан гүнзэгы мүрнүүд газарай хүрьhэндэ үлэнхэй байгаа гэхэ. Дугар-Намсарай-бүхэ hүниндөө иимэ ехэ ажал хэ гэжэ тэрэнэй мориёо уhалхадаа мартаад ошоhон ташуураарнь хүнүүд элирүүлбэ.

Нэгэтэ тэрэ нэгэ ород хүнтэй Саяан уулын хормой доро оршодог Хойморой намагай сабшалан буляалдаба. Үгэеэ ойлгосолдожо ядахадаа, шэнэhэн модо газарhаа үндэhэтэйнь хобхо татан, Дугар-Намсарай дээшээ гаража, тайгын бүдүүн 40-өөд метрэй зайда доошонь намаг руу шэдэхэдэнь, тэрэнь оройгоороо 4—5 метр газарта шаагдажа, эндэhээ зүүлжээ минин сабшалан гэжэ эзэлhэн түүхэтэй.

Дугар-Намсарай гансашье бар хүсэтэй бэшэ, мүн ехэ уран, бэрхэ модошо дархан байhан гэхэ. Тэрэ тэргэ, шарга ба бэшэшье хэрэгсэлнүүдые, элдэб зэр зэмсэгүүдые дархалжа, нютагайнгаа айлнуудые яhала баясуулдаг hэн.

Тэрэнэй нэгэтэ шаргын үргэ матажа байхадань, дүшэ гаран наhатай буряад хүн дүтэлжэ, Дугар-Намсарай гэжэ хүнэй хаана ажаhуудагаар hонирхобо гэхэ. Дархан үргэ матахаяа хальhыень хуулажа байhан бүдүүн хуhаяа баруун гартаа бажуужа, тэндэ hуудаг гээд заахадань, хургнуулайнь хоорондуур хуhанhаа уhан дуhажа байба. Энэ Дугар-Намсарай бөөрөөл байна гээд ойлгоhон тэрэ хүн үгэ хэлэнгүй, hөөргөө нютагаа бусаhан юм. Энэ хүмнай Эрхүүгэй областиин Алайрhаа Түнхэнэй бүхэтэй хүсэеэ туршалсаха гэжэ зорижо ерэhэн аад, hураггүй ябашоо гэжэ хожомынь хэлсэдэг hэн.

Зунай эхин hара байба. Абарга бүхэ өөрынгөө гэрhээ зүүн тээшэ арбаад модоной зайда оршодог Түнхэн тосхондо эмээл морёор ерээд, тэртээ бусажа ябаба. Зөөбэриин-Үнэhэн гэжэ газарта гурбан хара моритой хүнүүд тэрэнние үгтаад, наншалдаа үүсхэбэ. Тэдэнэй тулалдаhан газар hүрэг гахайнуудай онгилhон шэнги байгаа юм гэлсэдэг. Гурбан барилдаашад Шарhанай бүхые диилэжэ ядаад, саашаа ошоходоо, «ши албан тээшээ заhал хүүлээрэй» гээд үгы болошоhыень Дугар-Намсарай hамгандаа хөөрэhэн юм. Уданшьегүй Дугар-Намсарай нэгэтэ hүни ехэл бүхөөр нойрсожо байба. Тэрэ hүнн газаа, гэртэнь ехэ хүнхинөөн дуулдажа, модо шулуунай нүсрэн нижаганаха абяан гараба. Һамганиинь, юундэшьеб даа үбгэнөө hэрюулбэгүй.

Үглөө эртүүр Дугар-Намсарайн hэрихэдэнь, hамганиинь hүниндөө болоhон үйлэ тухай хөөрэбэ. «Ай даа, тэдэшни минии hүнэhые абаашаа ха юм. Халаг даа, юундэшье намаяа hэрюулээгүйбши даа. Бодобол, өөрөө тулалсаха байгааб»,—гээд тэрэ hанаа алдаhан гэхэ.

Үбгэн хүгшэн хоёрой газаа гаража харахадань, нэгэ метрhээ доошо гүнзэгыдэ hуулгагдаhан 4—5 бахананууд газарhаа хахад метр hугаржа гараад, хажуу тээшээ хазайлдажа байгаа. Тиимэ аюулта hүнэин үнгэрhэн хойно үнишье болонгүй, Дугар-Намсарай наhа барахан юм гэлсэдэг.

Түнхэнэй энэ абарга бүхэ тухай олон ондоо, hонин хөөрөөнүүд бии гээшэ ааб даа. Тэдэнэй хэдэн жэшээень «Буряад үнэнэйнгөө» уншагшадта дурадхаба гээшэб.

Б. БИРБАЕВ.

ТОБШОХОНООР...

ҺУР ХАРБАЛГА. Россин түрүү hуури эзэлхын түлөө мүрысөөн hаяхан Чебоксара хотодо дүүрэбэ. Россин Федерацийн хори гаран область, хизаар болон республиканнуудай зуунhаа дээшэ мэргэшүүл хабаадаhан байгаа. Энэ нээмэл мүрысөөндэ Россин Федерацийн түлөөлэгшэдhөө гадна. Казахстанай, Таджикистанай харбагшад хабаадаа.

Мүрысөөнэй дүнгүүдые согсолходо, Казахстанай суглуулагдамал командын гэшүүд эхэнэрнүүдэй, болон эрэшүүлэй дундаhаа илалта туйлаба. Шэтын областиин мэргэшүүл эрэшүүл, эхэнэрнүүд соohоо хоёрдохи hуури эзэлээ. Эхэнэрнүүдэй дундаhаа Ярославска областиин hур харбагшад гурбадахи шанда хүртэhэн байха юм. Москвагай эрэшүүлэй суглуулагдамал команда гурбадахи шатын дипломоор шагнагдаа. Манай республикын суглуулагдамал командануud урагшагүйдэбэ. Эрэшүүлэймнай команда дүүрэн бэшэ бүридэлтэй байшоо. Харин эхэнэрнүүднай аяар юhэдэхи hуурида түригдэшоо. Хубнин тоосоогоор эхэнэрнүүдэй дундаhаа Казахстанай командаhаа уласхоорондын классай спортын мастер Яна Тупинец илажа, Россин чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэбэ. Забайкалийн сэрэгэй округой алба хаагша, уласхоорондын классай спортын мастер Светлана Жигжитова хоердохи hуурида гараhан байха юм. Тиигэжэ мүрысөөнэй дүнгүүдэй дэлхэйн түрүү hуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ хабаадаха суглуулагдамал команда бүридүүлэгдээ.

БОКС. Ороной түрүү hуури эзэлхын түлөө мүрысөөн Челябинск хотодо эхилбэ. Зургаан боксернууд, спортын мастернууд Түмэн Шутуков, Бата Батуев, Алексей Овчаренко, Сергей Павлов, Жаргал Бадмаев, Александр Путинский гэгшэд энэ ехэ мүрысөөндэ Буряад ороной нэрэ хүндые хамгаална.

ФУТБОЛ. Нэгэдэхи лигын командануудай дунда футболоор Россин түрүү hуури эзэлхын түлөө үргэлжэлhөөр. Манай Республикын «Сэлэнгэ» команда Томскын «Томьтой» наадахадаа, 0:3 тоотойгоор шүүгдэбэ. Ээлжээтэ уулзалгада «Сэлэнгэ» Алданай футболистнуудтай наадаха юм.

ХҮНГЭН АТЛЕТИКЭ. Бүхэдэлхэйн студентнэрэй зунай наадануud—«Универсиада» эдэ үдэрнүүдтэ США-гай Буффало хотодо үнгэргэгдэжэ байна. Буряадай багшанарай институдай студент, спортын мастер Сергей Федотов Россин суглуулагдамал командын бүридэлдэ оруулагдажа, тиишэ ошобо. Тэрэ 5 мянга болон 10 мянган метрэй зайнуудта үнгэргэгдэhэн урилдаануудта хабаадаха байна.

* * *

Марафоной хахад зайда гэхэ гү, али 21 километр 95 метртэ уласхоорондын урилдаан Воронеж хотодо дүүрэбэ. Улаан-Удын гарнизоной сэрэгэй алба хаагша спортын мастер Анастасия Данчинова энэ зайе 1 час 13 минута 40 секунда соо гаталжа, илалта туйлаба.

* * *

Залуушуулай дунда хүнгэн атлетикээр түрүү hуури эзэлхын түлөө мүрысөөн Иваново хотодо болобо. Спортын мастерта кандидат Сергей Лобов мүрысөөндэ хабаадахадаа, 7 метр 49 сантиметртэ утые харайжа, шангай hуури эзэлбэ. Тиигэжэ тэрэ спортын мастерай норматив дүүргэхэ дүтэлөө.

Б-М. ЖИГЖИТОВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: республикын чемпионууд Ирина Константинова, Сергей Лобов.

П. ИВАНОВОЙ фото.

БУРЯТИЯ мүнөөдэрэй номерто

«Түрэхэ гарахын уран гартай хүн юм»—А. Куклинай тэмдэглэл.

«Ургуулhыень таршаа хорхой хуряахань гү?» — О. Ешеевагай мэдээсэл.

Уншагшада харюусана. «Мүнөөнэй иимэшье байдалда голхоронгүй...»—Е. Ешеевагай интервью.

«Үмсэлэлгын hайн, муу талануud харагдажа эхилбэ» —А. Куклинай статья.

Дэлгүүр ба үнэ сэн. «Республикын Сэнгүүдэй талаар комитедэй мэдээсэhэнэй ёhоор...» — Л. Кальминагай тэмдэглэл.

Ерэхэ долоон хоногой телевидениин программа.

Соносхолнууд, мэдээсэлнүүд.

Редакторай орлогшо С. Д. РИНЧИНОВ.
РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: ЦЫРЕНДОРЖИЕВ Ц. Б. (редактор), ДАШЕЕВА Т. Х., ДОНДОГОЙ Ц. Ц., ЖИГЖИТОВ Б-М. Ж. (харюусалгата секретарь), НИМАЕВ П. Н. (редакторай орлогшо), ОЧИРОВ С. Д., ТОКТОХОЕВА В. Э.

Эмхидхэн байгуулагшад — Буряад Республикын Верховно Совет, Буряад Республикын Министрнүүдэй Совет, Бүгэдэ буряадуудай үндэhэн соёлой эблэл болон редакциин ажалша коллектив.

Манай адрес: 670000, Улаан-Удэ, Калинин дарвшенийн үйлсэ, 23 «Буряад үнэн» газетын редакци.

Редакцийн телефонууд: редакторай—2-50-96, приемный — 2-54-54, редакторай орлогшоной — 2-68-08, 2-62-62, харюусалгата секретарийн—2-50-52, секретарийн—2-66-76, таhагууд: соведуудэй хүдэлмэрийн ба иитэлэй эмхидхэлэй —2-55-97 (даагшань), 2-61-35, 2-56-23, социально-экономическа—2-64-36, (даагшань), 2-63-86, 2-67-81, 2-61-35, соёлой эрдэмэй болон hургуулинуудай—2-60-21 (даагшань), 2-57-63; 2-67-81 олонхитын хүдэлмэрийн ба мэдээсэлэй—2-54-93 (даагшань), 2-34-05, 2-69-58; оршуулгын—2-60-91; корректорнүүдэй—2-33-61, хэблэлдэ бэлдэгшэдэй — —2-35-95. Манай корреспондентнүүд: Агинскда —3-42-19, Закаменскда —30-61, Хоринскдо —2-31-67.
Буряад Республикын Министрнүүдэй Советэй хэблэлэй телефонууд: директор—2-49-94, бухгалтери— —2-23-67, вахта—2-56-62.

Газетэ хэблэлэй 2 дүүдhаhан хэмжээтэй. Индекс 50901. Хэhэг 6.500.
Стереотипта тушаагдаhан саг: 23. 00

Буряад Республикын Хэблэлэй ба олондо мэдээсэлгын министерствэдэ 69-дэхи номертойгоор бүридхэлдэ абтанхай
Газетэ республиканска типографида хэблэгдэ. Директорэйнь телефон 2-40-45.